

**GELENEKSEL TÜRK DESENLERİNİN VE
HAYVANSAL MİTOLOJİK FİGÜRLERİN
HEYKEL SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Muhammet Zeki ZENGİN

**Yüksek Lisans Tezi
Heykel Ana Sanat Dalı
2025
(Her hakkı saklıdır.)**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HEYKEL ANA SANAT DALI

**GELENEKSEL TÜRK DESENLERİNİN VE HAYVANSAL MİTOLOJİK
FİGÜRLERİN HEYKEL SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**
(The Effects of Traditional Turkish Patterns and Animal Mythological Figures on Sculpture Art)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammet Zeki ZENGİN

Danışman: Prof. Dr. Mustafa BULAT

Erzurum
Nisan, 2025

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Muhammet Zeki ZENGİN tarafından hazırlanan “Geleneksel Türk Desenlerinin Ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri” 15. 04. 2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Heykel Ana Sanat/Bilim Dalı, Sanat/Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Önder YAĞMUR
Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Prof. Dr. Mustafa BULAT
Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Naci EDİ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tez çalışması “Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

15 /04/2025

Muhammet Zeki ZENGİN

Aslı ıslak imzalıdır

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih vesayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih vesayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışması süresince beni yönlendiren ve desteğini esirgemeyen danışman hocam, sayın; Prof. Dr. Mustafa BULAT'a, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Değerli aileme; Manevi desteklerinden dolayı annem İpek ZENGİN ile babam İsmail ZENGİN'e, abim Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Hanifi Zengin'e sevgilerimle.

Tez çalışma Jüri Üyeleri, Prof. Dr. Önder YAĞMUR ve Dr. Öğr. Üyesi Naci EDİ, hocalarıma, katkı ve önerilerinden dolayı teşekkür ederim.

Muhammet Zeki ZENGİN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GELENEKSEL TÜRK DESENLERİNİN VE HAYVANSAL MİTOLOJİK FİGÜRLERİN HEYKEL SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Muhammet Zeki ZENGİN

Nisan 2025, 59 Sayfa

Çalışmanın konusu, Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkisini araştırmaya yöneliktir. Çalışmada, Türk kültüründe önemli yer tutan geleneksel desenler ile mitolojik figürlerin heykel sanatı üzerindeki izleri ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan geleneksel desenlerin ve mitolojik figürlerin kökenleri ve anlamları üzerine yapılan araştırmalardan yararlanılarak, heykel sanatında nasıl kullanıldığına dair analiz yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, “Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatına Etkisi” net bir şekilde ortaya konulmuştur. Çalışma içerisinde, Atatürk Üniversitesi Buz Eserler Müzesi’nde yapılan sergi ile çalışmanın pratik alanı oluşturulmuştur. Buz eserler müzesinde yapılan çalışmalar heykel sanatının Türk kültüründeki köklü geçmişine ve geleneksel motiflerin ve mitolojik hayvanların günümüz heykel sanatındaki kullanımına yönelik akademik katkı sağlayacak, çağdaş Türk heykel sanatının çeşitliliğine referans kaynağı olacaktır.

Tez çalışması SYL-2024-13765 Kodlu Proje ile Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Geleneksel Türk Desenleri, Türk Mitolojisi, Mitolojik Hayvan Figürleri, Buz Heykel

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE EFFECTS OF TRADITIONAL TURKISH PATTERNS AND ANIMAL MYTHOLOGICAL FIGURES ON SCULPTURE ART

Muhammet Zeki ZENGİN

April 2025, 59 Pages

The subject of the study is to investigate the effect of Traditional Turkish Patterns and Animal Mythological Figures on Sculpture Art. In the study, the traces of traditional patterns and mythological figures, which have an important place in Turkish culture, on the art of sculpture were revealed. In this context, the origins and meanings of traditional patterns and mythological figures, which have an important place in Turkish culture, have been analyzed on how they are used in sculpture art. The results of the study, “The Effect of Traditional Turkish Patterns and Animal Mythological Figures on Sculpture Art” has been clearly revealed. Within the study, the practical area of the study was created with the exhibition held at Atatürk University Ice Artifacts Museum. The studies carried out in the ice artifacts museum will make an academic contribution to the deep-rooted history of sculpture art in Turkish culture and the use of traditional motifs and mythological animals in today's sculpture art, and will be a reference source for the diversity of Turkish sculpture art.

The thesis study was supported by Atatürk University Scientific Research Projects (BAP) Coordination Unit with SYL-2024-13765 Coded Project.

Keywords: Mythology, Traditional Turkish Patterns, Turkish Mythology, Mythological Animal Figures, Ice Sculpture

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Yöntem ve Modeli	2
Araştırmanın Evrensel Boyutu	2
İKİNCİ BÖLÜM	4
Kavramsal Çerçeve.....	4
Geleneksel Türk Sanatında Kullanılan Desenler	4
Bitkisel Desenler	4
Yapraklar.....	5
Çiçekler.....	5
Ağaçlar.....	6
Geometrik Desenler	7
Rumiler.....	8
Mitoloji.....	9
Türk Mitolojisinde Hayvanlar.....	10
Mitoloji Sanat İlişkisi.....	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	16
Çağdaş Türk Heykel Sanatında Türk Mitolojisinin izleri	16
Atlı Atatürk Anıtı, Zonguldak.....	16
Hüseyin Anka Özkan, Anıtkabir Aslanlı Yol.	17
Ali Teoman Germaner ve Zümrüdü Anka Kuşu: Mitolojik ve kültürel bağlamda Türk heykel sanatı.....	18
Mehmet Aksoy, Şahmeran Heykeli: Mitolojik bir figürün modern yorumu.	19
Rahmi Aksungur, Peri.....	21

Ayla Turan, Masumiyetin Heykeltıraşı.....	22
Mustafa Bulat, Çift Başlı Kartal.	23
Ümit Turgay Durgun, Zümrüdü Anka	24
Serap Bulat, Düşünce Masası.....	25
İlhan Kaya, Hayat Ağacı.	26
Mitolojik Hayvanların Buz Malzeme İle Yorumlanması Atabuz Müzesi: Sergi Örneği	28
Türk Kültüründe ve Mitolojisinde Hayat Ağacı	29
Türk Mitolojisinin ve Kültürünün Derinliklerinden Gelen “Şahmaran”	31
Türk Mitolojisinde Kaplan Figürü	32
Kurt Figürünün Türk Tarihinde Yeri ve Sanatsal Yorumu	33
Aslan ve Boğa Mücadelesi.....	36
Türk Mitolojisinde At ve Heykel Sanatındaki Önemi	37
Grifon: Türk Mitolojisinde Güç ve Koruyuculuğun Buzla Yorumlanması.....	39
Türk Mitolojisinde Ejder ve Lale	40
Türk Mitolojisinde Aslan Figürü	41
Bulgular	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	44
Sonuç	44
KAYNAKÇA	45
ÖZGEÇMİŞ.....	48

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	<i>Ali Hadi Bara, (Zühtü Müridoğlu), Atlı Atatürk Anıtı, Zonguldak, 1946,</i>	17
Şekil 2.	<i>Hüseyin Anka Özkan, Anıtkabir, Aslanlı yol, 1953</i>	18
Şekil 3.	<i>Ali Teoman Germaner, Zümrüd-ü Anka Serisinden, Bronz, 2000</i>	19
Şekil 4.	<i>Mehmet Aksoy, Büyük Şahmeran, 2008</i>	20
Şekil 5.	<i>Rahmi Aksungur, Peri, Çınar, 2006</i>	21
Şekil 6.	<i>Ayla Turan, Uyuyan Güzel, Polyester, Akrilik, 2022</i>	23
Şekil 7.	<i>Mustafa Bulat, Serap Bulat, Recep Özer, Gönül Özer, Çift Başlı Kartal Atatürk Üniversitesi, 1995</i>	23
Şekil 8.	<i>Ümit Turgay Durgun, Zümrüdü Anka, 2018</i>	24
Şekil 9.	<i>Serap Bulat, Düşünce Masası-Mermer Yontu, 25 0x250x80 Cm, 2014</i>	25
Şekil 10.	<i>İlhan Kaya, ‘Hayat Ağacı’, Mermer, 70x120x275 Cm, 2020</i>	26
Şekil 11.	<i>Muhammet Hanifi Zengin, ‘Zümrüdü Anka’, Buz, 150x150x300 Cm, ‘Şahmaran’, Buz, 130x80x2500 Cm, 2023</i>	28
Şekil 12.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Kültüründe ve Mitolojisinde Hayat Ağacı, 2024</i>	31
Şekil 13.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Şahmaran, 2024</i>	32
Şekil 14.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Kaplan, 2024</i>	33
Şekil 15.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Kurt, 2024</i>	34
Şekil 16.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Çiftbaşlı Kartal ve Selçuklu yıldızı, 2024</i>	35
Şekil 17.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Çiftbaşlı Kartal, 2024</i>	36
Şekil 18.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Aslan Boğa Mücadelesi, 2024</i>	37
Şekil 19.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde At, 2024</i>	38
Şekil 20.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Grifon, 2024</i>	40
Şekil 21.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Ejder ve Lale, 2024</i>	41
Şekil 22.	<i>Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Aslan, 2024</i>	42

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Heykel sanatı, insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerin, toplumların ve dönemlerin estetik anlayışlarını ve sembolik değerlerini yansıtmıştır. Sanatsal olarak iletişim araçlarından olan heykeller, insanların düşüncelerini, duygularını ve mitolojik anlatılarını nesneler üzerinden ifade etmelerini sağlamıştır. Türk sanat tarihinde, Geleneksel Türk desenleri ve hayvansal mitolojik figürler, heykel sanatı üzerindeki etkileri oldukça dikkat çekicidir. Geleneksel Türk desenleri, binlerce yıldır Türk kültürü içerisinde sanatsal açıdan araştırma alanı olmuştur. Bu desenler, özellikle Türk mimari yapılarında, Türk toplumunun dini inançları ve mitolojisi ile yakından ilişkilendirilmiştir. Mimari yapılarda alçak ve yüksek kabartma olarak karşımıza çıkarken bazı mimari yapılarda yapıya bitişik heykel olarak sıkça kullanılmıştır.

Bu tez çalışması, “Geleneksel Türk desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkilerini” incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, Türk kültüründe yer alan desenlerin ve figürlerin sanatsal anlamda nasıl kullanıldığını, hangi temalarla ilişkilendirildiğini ve heykel sanatında nasıl şekillendiğini ele alarak, Türk sanatının derin köklerine ışık tutmayı hedeflemektedir. Diğer yandan geleneksel desen ve figürlerin günümüzdeki sanat pratiği üzerindeki etkileri ve sanatsal geçmişin günümüzde nasıl yaşatıldığı da analiz edilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürlerin tarihçesi ve kökenleri üzerinde durulmuştur. Türk kültürünün desen ve figürlerdeki sembolik anlamları, mitolojik ve dini inançlar üzerindeki etkileri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise günümüzde geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürlerin heykel sanatında nasıl bir yansıma bulduğu ve ne tür sorumluluklar üstlendiği üzerinde durularak günümüz çağdaş Türk sanatı içerisinde mitolojik hayvanlar üzerine yapılan çalışmalara yer verilerek örnek çağdaş Türk sanatçıların çalışmaları incelenmiştir. Üçüncü bölümde kavramsal çerçeveye ilişkin yapılan Ata Buz Müzesi sergi örneğindeki buz malzeme üzerinden yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu tez, geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürlerin heykel sanatı üzerindeki etkilerini anlamak ve Türk sanatının köklerini ortaya çıkarmak için önemli bir araştırmadır. Çalışma, Türk kültürünün derinliklerini keşfetmek isteyen sanat araştırmacıları için önemli referans kaynağı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Tez çalışmasında, geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürlerin çağdaş Türk heykel sanatı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu etkilerin incelenmesi, Türk kültüründe desen ve sembolizmin önemini ve mitolojik figürlerin sanatsal ifadeye olan katkısını anlamamıza yardımcı olacaktır. Geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürlerin heykel sanatında nasıl kullanıldığını ve nasıl yeniden yorumlandığını incelemek, bu temaların heykel sanatında yeni anlam kazanmasına olanak sağlayacaktır. Bu çalışma da kavramsal çerçeveye yönelik Atatürk Üniversitesi Buz Eserler Müzesi'nde yapılan çalışmalar ile kültürel ve sanatsal mirasımızın önemi vurgulanmıştır. Geleneksel Türk desenlerinin ve mitolojik figürlerin heykel sanatı üzerindeki etkileri ortaya koyulmuştur.

Araştırmanın Yöntem ve Modeli

Çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken, kitap, dergi, makale, gazete ve elektronik kaynaklar taranmıştır. Tez çalışmasına yönelik "Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri" Atatürk Üniversitesi Buz Eserler Müzesi'nde açılan sergi örneği ile teorik düzlemde pratik alana taşınmıştır. Çalışmalar yorumlanmış sanatsal yönleri ile bilimsellik içerisinde analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmada günümüz çağdaş Türk heykel sanatında mitolojik figürleri ve desenleri kullanan örnek sanatçıların seçilmiş çalışmaları araştırılmış eserlerin okumaları yapılmıştır. Ata Buz Müzesi sergisinde yapılan çalışmalar, çalışmanın pratik yönünü oluşturmuştur. Sergideki çalışmalarda yer verilen, at, aslan, şahmeran, peri, grifon, zümrüdü anka, kaplan, ejder, boğa, çift başlı kartal, kurt, hayat ağacı, desenler ve hayvan mitolojisi çalışmaları ile tez sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Evrensel Boyutu

Türk kültürü, tarihsel süreçte Orta Asya'dan başlayarak Anadolu, Orta Doğu, Balkanlar ve Avrupa'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu süreçte Türkler, çeşitli kültürel etkileşimler yaşamış ve birçok medeniyetle temas etmiştir. Bu etkileşimler, Türk kültürünün çeşitlenmesine ve zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Geleneksel Türk desenleri ve hayvansal mitolojik figürler, Türk kültürünün önemli unsurlarını temsil etmektedir. Geleneksel Türk desenleri, bitkisel, geometrik ve hayvansal şekillerden oluşmakta ve çeşitli sembolleri barındırmaktadır. Bu desenler, Türklerin Orta Asya'dan gelirken taşıdığı kültürel mirası yansıtmaktadır. Hayvansal mitolojik figürler, Türklerin doğaya ve doğadaki varlıklara olan bağlılığını ifade etmektedir. Geleneksel desenler ve figürler, Türk heykel sanatını derinden etkilemiştir.

Evrensel boyutta, çağdaş heykel sanatı içerisinde mitolojik ve geleneksel desenler Türk heykel sanatında öncü rol oynamıştır. Çağdaş Türk sanatı geleneksel desenlerden ve mitolojik figürlerden beslenmiş, kullanıldığı eserler aracılığı ile evrensel bir boyuta taşınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kavramsal Çerçeve

Geleneksel Türk Sanatında Kullanılan Desenler

Türk kültüründe ve sanatında kullanılan geleneksel motifler, sanatsal ve estetik açıdan önemli bir yere sahiptir. Geleneksel motifler, Türklerin tarih boyunca içinde bulundukları toplumlara ve düşünce sistemlerine ayna tutmaktadır. Geleneksel Türk motifleri, genellikle doğada bulunan ve Türklerin yaşam biçimini yansıtan sembollerden oluşmaktadır. Türk halkının yaşam tarzı, düşünce dünyası, inançları ve değerleri bu motifler aracılığıyla ifade edilmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Geleneksel motifler, genellikle geometrik ve bitkisel, hayvansal mitolojik desenlerden oluşmakta ve Türk sanatının vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Bu değerler, halı ve kilim gibi dokumalarda, çini ve seramikten ahşap oyma işlerine, mimariye kadar pek çok sanat dalında ve günlük hayatın çeşitli alanlarında karşımıza çıkmaktadır.

Türk kültür ve sanatında, özellikle tezhip sanatı içerisinde, geleneksel desenler önemli bir çalışma alanı olmuştur. Yüzyıllar boyunca mimariden el yazması eserlere, kitap ciltlerinden levhalara, madeni eşyalardan halılara ve tılsımlı gömleklere kadar geniş bir yelpazede bu sanatın incelikleri kullanılmıştır. Geleneksel motifler ve tezhip sanatı, Türk sanatının estetik ve zenginliğini yansıtarak kültürel mirasın günümüze taşınmasında önemli rol oynamaktadır (Taşkale, 1990).

Türk sanatında özellikle mimaride yoğun olarak kullanılan hayvansal figürler, bitkiler ve geometrik desenler mimari yapıların anıtsallığını narinleştirmiştir. Bu anlayış yapıların dış cephesini güzelleştirerek estetik değer katmıştır. Türk sanatı içerisinde kullanılan motifler ile hayvansal figürler, sanat eserlerine derinlik ve özgünlük kazandırırken, Türk kültürünün özgün ifadesi haline gelmiştir.

Bitkisel Desenler

Türk kültür ve sanatında bitki sembolizmi, zengin ve çok katmanlı bir ifade biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitkiler, estetik unsur olmakla beraber, manevi ve kültürel anlamlar taşıyan bir dilin temel yapı taşlarıdır. Bu sembolik dil, Türk toplumunun inanç sistemlerinden mitolojisine, halk edebiyatından mimarisine kadar geniş bir alanda kendini göstermektedir.

Geleneksel Türk sanatında bitki motifleri, zaman içinde gelişerek İslam sanatının maneviyatı ile anlamlaştırılmış, zarif üslubuyla harmanlanmış ve özgün bir estetik ile anlam derinliği kazanmıştır. İslam sanatında doğa öğeleri, Allah'ın yaratıcı kudretinin bir sembolü olarak kabul edilir. Bu bakış açısı, bitkisel desenlerin sanatta yaygın şekilde kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Geleneksel Türk sanatındaki bitkisel motifler, kültürel ve manevi değerleri yansıtarak eserlerde güçlü ve etkileyici bir anlatım dili oluşturmuştur (Özmen, 2024). Bitkilerin simgesel kullanımı, bireysel ve kolektif hafızada önemli bir yer tutarak kültürel kimliğin oluşumunda belirleyici rol oynamaktadır. Türk sanatında bitkisel desenler, özellikle el sanatları ve mimaride süsleme amacıyla öne çıkmaktadır. Bu desenler, derin sembolik anlamlar taşımaktadır.

Yapraklar.

Tezhip sanatında “yaprak” terimi, doğadaki görünümünün üslûplaştırılmasıyla elde edilen ve bitki kaynaklı hatayı grubuna ait bir motif olarak tanımlanmıştır (Yılmaz & Şimşek, 2004). Bitkisel motifler arasında yer alan yaprak, sahip olduğu biyolojik özellikleri ile birçok önemli işlevi yerine getirerek, çok yönlü yapısı sayesinde sanatkârlara ilham kaynağı olmuştur. Yaprak motifi, hatayı üslubundaki penç ve goncagül gibi desenlerde temel öğelerden biri olarak öne çıkmıştır. Özellikle tezhip sanatında, yaprak desenleri kompozisyonlara estetik zenginlik katmış ve geleneksel süsleme sanatlarının vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir. Tezhipte, yaprağın doğadaki formu üslûplaştırılarak farklı biçimlerde tasvir edilmiştir. Sade ve küçük yapraklardan iri parçalı, dilimli, ortadan katlı ya da kıvrımlı yapraklara kadar pek çok türü, süsleme sanatında estetik öğe olarak değerlendirilmiştir. Bu çeşitlilik, yaprak motifinin ifade gücü ve estetik yönü ile sanat eserlerine de derinlik ve dinamizm kazandırmıştır (Birol & Derman, 2018).

Çiçekler.

Tezhip sanatında kullanılan başlıca çiçek motifleri arasında rumi, hatayı ve münhani gibi geleneksel çeşitlerin yanı sıra, yarı stilize edilmiş ve natüralist (şükufe) tarzda motifler de yer almaktadır. Bu çiçek motiflerinden yarı stilize olanlar, 16. yüzyılda Karamemi'nin süsleme sanatına kazandırdığı yenilikçi yaklaşımların bir yansımasıdır. Hatai grubuna kıyasla daha az stilize edilen bu motifler; lale, gül, karanfil, nergis, sümbül, bahar dalları ve servi gibi çiçeklerin kendi doğal görünümüne daha yakın biçimlerde, özgün adlarıyla kullanılmıştır. Karamemi, bu çiçekleri dalları ve yapraklarıyla birlikte tezhip desenlerine dahil ederek, süsleme sanatında yeni bir üslubun öncüsü olmuştur (Ünver, 1951).

Stilize çiçekler, Türk sanatında sıkça karşımıza çıkan bir motif türüdür. Bu motifler, gerçekçi çiçek tasvirlerinin abartılı ve stilize edilmiş halleridir. Klasik Türk sanatında stilize çiçekler genellikle geometrik şekillerle bir araya getirilerek desenler oluşturulmuştur. Stilize çiçek motifleri, genellikle maneviyatla ilişkilidir. Stilize edilmiş çiçekler, sanatçının yaratıcılığını ve estetik anlayışını yansıtır. Türk sanatı içerisinde özellikle tezhip, halı, kilim, çini ve minyatür sanatında sıkça kullanılan stilize çiçek motifleri, dönemin sanat anlayışını yansıtan önemli bir unsurdur. Bugün hala Türk el sanatlarında ve dekorasyon alanında sıkça karşımıza çıkan stilize çiçek motifleri, geçmişten günümüze sanatın ve estetiğin birleştiği noktayı temsil etmektedir. Yaratıcılığı ve estetiği ön plana çıkaran bu motifler, Türk sanatının zenginlik ve çeşitliliğini yansıtmaktadır.

Yarı üsluplaştırılmış çiçekler, doğadaki görünümlerine yakın bir biçimde stilize edilerek oluşturulan motiflerdir. Bu tarzda hazırlanan desenlerde, çiçeğin kaynağı gizlenmez; aksine, bakıldığında hangi çiçek olduğu kolaylıkla anlaşılabılır. Yarı üsluplaştırılmış çiçekler, Türk sanatında önemli bir tema olarak öne çıkar. Her ne kadar stilize edilmiş olsalar da, bu çiçekler desen içinde genellikle kendi adlarıyla anılır ve tanınabilir biçimde kullanılır (Birol & Derman 2018). Bu desenler genellikle Türk sanatının birçok dalında kullanılarak farklı şekillerde işlenmiştir. Yarı Üsluplaşmış çiçekler, genellikle doğanın güzelliklerini ve geçiciliğini sembolize etmektedir. Yarı üsluplaşmış çiçekler, sanatçıların doğa, yaşam ve ölüm gibi evrensel temaları işlerken başvurduğu çarpıcı ve etkileyici bir anlatım unsuru olarak sanat dünyasında önemli bir yer tutar. Natüralist çiçekler ise doğadaki formlarına sadık kalınarak resmedilen, gerçekçi özellikler taşıyan çiçek motifleridir. Sade ve özgün görünümleri sayesinde, bu çiçekler sanatsal çalışmalarda çok yönlü bir biçimde kullanılmıştır (Özkeçeci, 2027).

Sanatsal anlatımda, sanatçılar, yarı üsluplanmış çiçekleri farklı perspektiflerden ele alarak eserlerinde kullanmaktadırlar. Bazı sanatçılar çiçeklerin solmuş, yarım kalmış ya da bozulmuş hallerini gerçeğe bağlı kalarak detaylı bir şekilde sanatsal üretimlerinin merkezine almışlardır. Bazı sanatçılar ise soyut veya sembolik bir bakış açısıyla bu çiçekleri ilham kaynağı olarak kullanmışlardır.

Ağaçlar.

Türk sanatında ağaç desenleri tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. Ağaç desenleri, genellikle doğanın güzelliklerini yansıtmak, bereket ve yaşamın sembolü olarak kullanılmıştır. Ağaçlar Türk kültüründe yaşamın sembolü olarak doğanın gücünü, yaşamı ve büyümeyi temsil etmektedir. Sanatçılar, ağaç motifini farklı yorumlarla kullanarak modern

sanat eserleri yaratmaktadırlar. Ağaç motifleri geleneksel el sanatlarında ve çağdaş sanatta önemli sanatsal ifade alanıdır.

Türk kültüründe ağaç motifi, yeryüzü, gökyüzü ve yeraltı dünyası arasındaki bağlantıyı sağlayan bir unsur olarak kozmogonik ve kozmolojik açıdan merkezi bir öneme sahiptir. Ağaç kültü, kozmogoni ve kozmoloji bağlamında ve yeraltı dünyasına ilişkin mitlerde de ortak bir motif olarak karşımıza çıkar ve bu üç katmanlı evrenin bağlayıcı ögesi olarak kabul edilir. Birçok farklı uygarlığın mitolojik anlatılarında “Dünya Ağacı” veya “Hayat Ağacı” olarak anılan bu motif, evrensel ve kültüre özgü anlamlar içermektedir. Türk mitolojisinde ise ağaç, kültürel yapının, kozmogoninin ve kozmolojinin temelini oluşturan; Erlik Han’ın egemenliğindeki yeraltı dünyasının, zaman ve evren tasavvurunun şekillenmesinde önemli bir simgedir. Tanrı’ya sunulan kurbanlar vesilesiyle gerçekleştirilen spiritüel yolculukların mihenk taşı olarak da işlev görmüştür. Bu yönleriyle ağaç, ilk yaratılış sürecinde var olduğuna inanılan su iyesinden sonra, Türk mitolojisinin başlangıç noktası olarak değerlendirilmektedir (Sayılır, 2021).

Geometrik Desenler

Türk sanatında geometrik desenler, yüzyıllardır süregelen bir geleneğe sahip olan önemli bir öğedir. Türk sanatının hemen hemen her dalında kullanılan bu desenler, genellikle simetrik ve düzenli bir yapıya sahip olup görkemli, estetik anlayışını yansıtmaktadır. Geometrik desenler genellikle çeşitli sanat eserlerinde, camilerin süslemelerinde, el sanatlarında ve halı dokumacılığında sıkça kullanılmaktadır. Anadolu dokumalarında yıldız motifi genellikle mutluluk ve bereketi simgeler. Altı köşeli yıldız, “Mühri Süleyman” olarak bilinse de, Frigya döneminden beri kullanıldığı için bu ismin ötesinde bir anlam taşıdığı düşünülmektedir. Ana tanrıça heykellerinde doğurganlıkla ilişkilendirilmesi, yıldız motifinin bereket sembolü olduğunu gösterir. Dokumalarda beş köşeli yıldız nadiren görülür; genellikle sekiz veya daha fazla köşeli yıldızlar tercih edilir (Megep, 2011).

Geometrik kompozisyonlar, insanlık tarihi boyunca farklı dönem ve kültürlerde yaygın olarak kullanılmıştır. İslam mimarisindeki geometrik süslemelerin gelişimi ise, bu alandaki öncü kültürel çevrelerin etkisi ve İslam dünyasında hendese (geometri) ilminin yüksek bir düzeye ulaşmış olmasıyla doğrudan ilişkilidir (Mülayim, 1982). İslam sanatında geometrik bezeme anlayışı; Emevîler, Abbasîler, Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları dönemlerinde önemli bir evrim geçirmiştir. Bu süreçte, coğrafi bölgelere ve kullanılan malzemelere bağlı olarak çeşitlenen zengin ve özgün kompozisyonlar ortaya konmuştur (Şimşir, 1990).

Geometrik desenlerin birbirini tamamlayan ve dengeli bir yapıya sahip olması, Türk sanatında büyük bir öneme sahiptir. Geometrik desenler, genellikle doğa ile iç içe olan Türk kültürünün bir yansıması olarak da görülmektedir. Geometrik şekillerin bazı felsefi ve dini kavramları temsil ettiği, birçok araştırmacının üzerinde uzlaştığı bir görüştür. Türk süsleme sanatında yer alan yıldız motifleri, kısmen İslam öncesi dönemlere uzanan inanç sistemlerinin, kısmen ise İslam düşüncesi ve felsefesinin etkisiyle şekillenmiş kompozisyonlardır. Bu nedenle söz konusu süslemeler, zamanla İslam felsefesi ve toplumsal düzen temalarıyla ilişkilendirilmiş; anlam dünyasında “Allah ve insan bir bütündür; hayat ve evren ritmik bir düzen içerisindedir” düşüncesi ön plana çıkmıştır. Canlıların tasvirinden kaçınılması, Vahdet-i Vücut anlayışı ve toplumsal yapıda gözetilen düzen gibi unsurlar, bu düşünsel sistemin farklı boyutlarını yansıtır. Bu teorik çerçevenin birçok yönü doğruluk payı taşımakla birlikte, henüz tam olarak aydınlatılamamış yönleri de mevcuttur (Mülayim, 1982).

Türk sanatında geometrik desenler genellikle simetriye dayalı olarak tasarlanmaktadır. Geometrik desenler, bir merkez etrafında simetrik olarak şekillendirilir ve bu sayede dengeli ve estetik bir görünüm elde edilir. Geometrik desenlerde kullanılan renkler de genellikle canlı ve kontrast renklerden oluşur, bu da desenlerin daha göz alıcı ve etkileyici olmasını sağlar. Halı dokumacılığında da sıkça kullanılan geometrik desenler, genellikle geleneksel motiflerle bir araya gelerek özgün ve göz alıcı halıların oluşturulmasını sağlar. Ayrıca çini sanatında da sıkça karşılaşılan geometrik desenler, cami süslemeleri ve çeşitli el sanatları alanlarında da kendine önemli bir yer edinmiştir. Geometrik motifler, belirli bir düzen içinde bir araya getirilen geometrik şekillerin birleşimiyle oluşur. Bu motiflerin sistemli şekilde düzenlenmesiyle çeşitli geometrik ağlar meydana gelir. Kapalı düzenlemelerde motif, kendi sınırları içinde tamamlanmış bir bütün oluştururken; açık düzenlemelerde çizgiler sonsuzluğa uzanan bir yapı sergiler. Geometrik geçmeler ise, belirli aralıklarla yerleştirilen noktaların sistemli biçimde birleştirilmesiyle oluşan bordür elemanlarıdır (Düzaratoğlu, 1997).

Türk sanatında geometrik desenlerin kullanımı, sanatın estetik ve görsel açıdan zenginleşmesine ve Türk kültürünün bir özeti olarak görülmesine katkı sağlamaktadır. Geometrik desenler Türk sanatını benzersiz kılan ve dünya sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan unsurlardandır.

Rumiler.

İslamiyet öncesi Türk sanatında, özellikle hayvan mücadele sahnelerinde kanat, kuyruk, gaga ve pençe gibi unsurların yerini alan stilize öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde, Türklerin İslâmiyet’i kabulüyle birlikte bu hayvansal kökenli motifler, giderek soyutlaştırılmış ve bitkisel formları andıran bir biçime evrilmiştir. Bu dönüşüm, rûmî motifinin

kökeninin hayvansal mı yoksa bitkisel mi olduğuna dair çeşitli tartışmalara zemin hazırlamıştır. Ancak günümüzde birçok sanat tarihçisi, rûmî motiflerinin hayvansal kökenli olduğu görüşünü benimsemektedir. Söz konusu motifin bilinen en erken örnekleri, Uygur Türkleri'ne ait olup, X. veya XI. yüzyıla tarihlenen Bezeklik Freskleri'nde yer alan bir deniz ejderinin kanatlarında gözlemlenmiştir (Keskiner, 2000).

Rumi motifinin kökeni, İslam öncesi Türk kültüründe ve Orta Asya'da bulunan göçebe Türk boylarının sanatında görülen geometrik desenlerden gelmektedir. Bu desenler genellikle doğadaki elementlerden ve doğadaki düzenlerden esinlenerek oluşturulmuş ve simetrik bir yapıya sahip olmuştur. Bu motifler genellikle cami, medrese, saray ve diğer mimari eserlerde, halı ve kilimlerde, el yazmalarında ve diğer sanat eserlerinde kullanılmıştır. Rumi motifleri genellikle simetrik ve harmonik bir yapıya sahip olup, geometrik desenlerle süslenmiştir. Rumi motifleri genellikle sonsuzluğu ve kusursuzluğu simgelerken, diğer yandan doğanın düzeni ve harmonisi ile de ilişkilidir. Bu motiflerin kullanımıyla sanat eserlerine derinlik ve estetik bir görünüm kazandırılmıştır.

Mitoloji

Mitoloji, bir toplumun inançları ve mitleriyle ilgili olarak oluşturulan öykülerin ve tanrıların incelendiği bir disiplindir. Mitoloji, genellikle bir toplumun tarihi ve kültürü hakkında bilgi veren önemli bir kaynaktır. Mitoloji kelime kökeni itibarıyla Antik Yunan Uygarlığına dayanan bir kavram olup, “mythos” (söylenen, anlatılan söz) ve “logos” (akıl, söz, bilgi, bilim) kelimelerinin birleşiminden türemiştir. Bu doğrultuda mitoloji, en genel anlamıyla mitlerin, söylencelerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla ilgilenen bir bilim dalı olarak tanımlanmıştır. Mitler; evrenin, insanın, doğa olaylarının, yaşamın anlamı ve kökenine ilişkin sorulara cevap arayan, tarih öncesi toplumların dünya görüşlerini yansıtan anlatılardır. İnsanlığın kolektif bilinçaltını yansıtan bu anlatılar, genellikle tanrılar, doğaüstü varlıklar, kahramanlar ve sembolik olaylar aracılığıyla aktarılmıştır. Mitoloji, bu anlatıların yapısını, işlevini, tarihsel süreçteki dönüşümünü ve toplumsal bellekteki yerini araştırmaktadır (İnal, 2022).

Mitolojik anlatılar, fantastik öğeler barındırmakla beraber, kültürel kimlik, inanç sistemi ve toplumsal değerlerin aktarımı açısından da önemli işlev görmektedir. Mitler, bireyin ve toplumun varoluşsal sorgulamalarına yanıt aradığı dönemlerde, sözlü kültür aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Mitoloji; insanlığın evrene, doğaya ve kendi iç dünyasına dair sorularını anlamlandırma çabasının ürünüdür ve bu bağlamda edebî ve antropolojik bir öneme sahiptir. Antik Yunan, Roma, ve Hint mitolojileri gibi çeşitli mitolojiler vardır ve her biri farklı tanrılar, kahramanlar ve yaratıklar içerir. Mitoloji, genellikle tanrıların insanlarla olan etkileşimini, doğa olaylarının nedenlerini ve insanların varoluşunu açıklamak için kullanılır.

Mitolojik öyküler, bazen ahlaki bir mesaj iletilmesi amacıyla anlatılır ve bu öykülerin bazıları günümüzde de kültürel referanslar olarak kullanılmaktadır.

Mitoslar, insan zihninin ürünü olmaları ve evrensel temalar etrafında biçimlenmeleri nedeniyle kültürlerarası ortaklıklar taşıyan anlatılardır. Doğum, ölüm, yaratılış, felaket, kahramanlık, iyi-kötü mücadelesi gibi evrensel kavramları işledikleri için mitoslar, bir topluma değil, insanlık tarihine ait ortak bir anlatı geleneğini yansıtır. Bununla birlikte, her toplumun kendi tarihsel, coğrafi ve sosyo-kültürel yapısı doğrultusunda şekillenen mitosları, o topluma özgü değerler sistemini, inançlarını ve dünya görüşünü yansıtır. Bu yönüyle mitoslar, evrensel bir yapı sergiler, toplumların kimlik inşasında ayırt edici bir rol oynar. Dolayısıyla mitoslar, insanlık ortak belleğinin bir parçası, kültürlerin özgün anlatı formasyonlarıdır (Toluyağ, 2020).

Mitlerde, öncelikli olarak insan yaşamına dair olguların ve kozmik unsurların kutsallaştırılması dikkat çeker. İster avcı-toplayıcı, ister göçebe yaşam süren topluluklar olsun, bu toplumlar evreni, fiziksel bir mekân ve kutsal bir düzenin tezahürü olarak algılamışlardır. Bu bağlamda dağ, ağaç, su, güneş gibi doğa unsurları, doğal varlıklar, zamanda kutsalın taşıyıcıları olarak kabul edilmiştir. Kutsallık, mitolojik ,düşüncede metafizik bir anlam taşımakla, gerçekliğin, ebediyetin ve etkinliğin simgesi olarak da değerlendirilir. Bu kutsal algısı, Mircea Eliade'nin de vurguladığı üzere, dindar insanın yalnızca varoluşsal bir güvenlik arayışı değil; aynı zamanda bütün varlığıyla hakikatin özüne katılma isteği ve kutsal güçle bütünleşme arzusu doğrultusunda şekillenir. Dolayısıyla mitler, bireyin ve toplumun kutsal olanla temas kurma çabasını, evreni anlamlandırma arayışını ve kozmik dü zenle bütünleşme arzusunu yansıtan sembolik anlatılardır (Önal, 2017).

Mitoloji, sanat, edebiyat ve tiyatro gibi alanlarda önemli bir etkiye sahiptir. Birçok eser mitolojik öğeleri ve karakterleri içerir ve mitoloji, sanatçıların ve yazarların eserlerinde özgün ve ilgi çekici dünyalar yaratmasına yardımcı olmaktadır. Mitoloji insanlık tarihinde önemli bir yere sahip olan ve kültürel mirasımızın bir parçasını oluşturan bir disiplindir. Mitolojiyi incelemek, insanların inançlarına, kültürlerine ve tarihlerine daha derin bir anlayış kazanmamıza ve kendi yaşamlarımızda bu mitolojik öğeleri nasıl yorumlayabileceğimize dair bir bakış açısı sunmamıza yardımcı olabilmektedir. Bu nedenle, mitoloji üzerine yapılan çalışmalar tarihin ve kültürün anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır.

Türk Mitolojisinde Hayvanlar

Mitolojik yaklaşımların genel yapısı kuşkusuz toplumların yaşamlarını önemli bir şekilde etkileyen ve belirleyen dini unsurlardan bağımsız düşünülemez. Türk mitolojisinin de

elbette Türk milletinin inanç sistemi içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Göğebakan, 2013).

Türk mitolojisi, inanç sistemlerinin temeli, insan ile hayvan ya da bitkiler arasında bir bağın bulunduğu inancına dayanan “totemizm” ve “animizm” anlayışlarına dayanmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde pek çok uygarlık kuran Türk milleti, kültürel yaşamları ile ilişkili olarak birçok hayvana büyük değer vererek onları kutsamıştır. Binlerce yıllık tarihleri boyunca Türkler, farklı hayvanları tanımış ve bazılarını olumlu anlamlar yüklerken, bazılarını ise olumsuz anlamlar atfetmişlerdir (Duydu & Tekin, 2022). Coğrafi konumlarının sunduğu avantajlar sayesinde birçok farklı uygarlıkla etkileşimde bulunan Türkler, doğu bölgesinde Budist Çin kültüründen etkilenirken, diğer yandan İslam coğrafyaları ile yakın ilişkiler kurmuşlardır. İslamiyet’i kabul etmeleriyle birlikte, Anadolu coğrafyasındaki yerleşik kültürler ile Orta Asya kökenli Türk uygarlıklarının hayvan sembolizmleri kaynaşmış ve bu etkileşim sonucunda Anadolu’da çok katmanlı bir hayvan sembolizmi ortaya çıkmıştır. Selçuklu döneminde, hayvan kültü, Orta Asya inançlarının bir devamı olarak kendini göstermiştir. Ancak, Selçuklu sonrasında İslamiyet’in zaman zaman yanlış yorumlanması nedeniyle hayvan sembolizmine dayalı figürlerin önemi azalmaya başlamıştır (Alp, 2009). Bu bağlamda, Türk mitolojisinde hayvan sembolizminin kimlik kazanmaya başladığı dönem, İslamiyet öncesine tekabül etmektedir. İslamiyet’in kabulünden sonra ise, hayvan kültü, dini öğretiler ve kültürel bağlamda yeniden şekillenmiştir. Türk mitolojisinde, kurt, at, geyik, kartal gibi hayvanlar efsaneleştirilmiştir. Türk mitoloji sisteminde hayvanlar, göktekiler, yerdekiler ve yerin altındakiler olmak üzere üç ana grupta kategorize edilmektedir. İnanç sistemleri çerçevesinde sembolleştirilen pek çok hayvan, Türklerin efsanelerinde belirgin bir şekilde yer bulmuştur. Örneğin, Çin kaynaklarına göre, Türklerin totemist olduklarını öne süren bazı kişiler, Türklerin keçeden figürler yapıp bunları sırtlarının ucuna asarak saraylarında bulundurmalarını dikkate alarak, kurt figürüne verdikleri önemi vurgulamaktadır (İnan, 1976). Türk sanatında Hayvan Üslubu ve mitoloji, asırlardır sanatçıların ilham aldığı ve sanatsal olarak kullanmayı tercih ettiği önemli konular içerisinde yer almaktadır. Türk sanatı genel olarak doğayı ve hayvanları önemseyen, onlara derin anlamlar yükleyen bir anlayışı benimsemiştir. Bu nedenle hayvan figürleri, Türk sanatında sıkça karşılaşılan ve önemli bir yer tutan motiflerdendir.

Tarih öncesi dönemlerden itibaren toplumların sanat anlayışlarının şekillenmesinde ve gelişiminde belirleyici rol olan dini inanışlar, coğrafi koşullar, yaşam biçimleri ve doğa olayları önemli bir yer tutmaktadır. Orta ve İç Asya bozkır kültürlerinde ortaya çıkan ve bu kültürlerin inanç sistemleri ile toplumsal yaşam tarzlarını yansıtan Hayvan Üslubu’nun oluşumunda, bozkır toplumlarının manevi değerleri, yaşam biçimleri, doğaüstü güçlere yönelik eğilimlerinin

etkili olduğu düşünölmektedir. Bu bağlamda, söz konusu üslubun biçimsel ve içeriksel yapısı, estetik ifade biçimi olarak dönemin kültürel ve inanç dünyasının bir yansıması olarak değeriendirilmektedir. Türk sanatı içerisinde gelişim gösteren Hayvan Üslubu'nun, Orta ve İç Asya'nın faunasıyla birlikte bölgenin coğrafi koşulları ve hâkim dini inanışlar doğrultusunda şekillendiğı düşünölmektedir. Bu üslub, sanatsal bir tercih olmakla beraber, bozkır yaşam tarzının ve çevresel koşulların doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığı görölmektedir. Dolayısıyla Türk kültür ve sanatında Hayvan Uslubu, kültür ve inanç ekseninde, çevresel etkenlerin bütöncöl bir yansıması olarak değeriendirilmelidir (Oral, 2018).

Bozkır kültürleri'nin sanat anlayışı içerisinde önemli yer tutan Hayvan Üslubu, kökenini büyük ölçüde bu kültürlerin dinsel inançları ve ritüel pratiklerinden almaktadır. Hayvan figürlerinin sanatta yoğun biçimde kullanılmasının temelinde, bozkır toplumların hayvanlara atfettikleri simgesel ve kutsal anlamlar yatmaktadır. Bozkır toplumlarının ortak inanç sistemlerinde, hayvanlar doğanın bir parçası olarak, insanın türediğı ortak atalar olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, bazı hayvanlara koruyucu ruhlar olduğuna inanılmış; bu varlıkların kalıntılarına büyük saygı gösterilmiş ve onların gücüne sahip olabilmek için zaman zaman hayvan biçimine bürünmenin mümkün olduğuna inanılmıştır. Tüm bu inanç sistemleri ve mitolojik yaklaşımlar, hayvanların betimlenmesi ile derin anlamlar barındıran sembolik sanat üslubuna dönüştürölmüştür. Bu düşünsel altyapı, bozkır kültürlerinde hayvan figürlerinin sanat eserlerinde sıkça yer almasına, hatta sanatın bu alanda belirgin bir yönelim kazanmasına neden olmuştur. Hayvan Üslubu, estetik ve inanç temelli bir yaklaşımı yansıtarak, sanatın kültürel ve dini işlevlerini bir arada taşıyan özgün bir anlatım biçimi hâline gelmiştir (Çoruhlu, 2002). Sanatçılar, eserlerinde konu ettikleri sahneleri özellikle hareket hâlinde ve dinamik kompozisyonlar şeklinde kurgulamış; bu sahneleri inandırıcı bir gerçekçilikle yansıtmada konusunda dikkate değeri bir başarı göstermiştir.

Hayvan figürleri, mimaride, anıtsal sanatta ve gündelik yaşamda kullanılan pek çok nesne üzerinde de yer bulmuştur. Dokuma ürünleri, keçeler, savaş aletleri (kılıç, mızrak, bıçak), at koşum takımları, eyerler, kılıç kabzaları, maşrapa kulpları ve gövdeleri gibi çeşitli eşyalarda hayvan tasvirlerine rastlamak mümkündür. Bu durum Hayvan Üslubu' nun, sanatın neredeyse her alanına nüfuz ettiğini ve işlevsel objeler aracılığıyla da kültürel belleğı taşıdığını göstermektedir. Sanatçıların gündelik kullanım eşyaları üzerinde gösterdiği ayrıntı, incelik ve biçimsel özen, dönemin sanat anlayışını yansıtan önemli göstergelerdendir. Özellikle eyerler ve yer örtöleri gibi tekstil veya deri üzerine yapılan tasvirlerde yer alan mücadele hâlindeki hayvan sahneleri, kompozisyonların dinamizmi ve figürlerin doğallığı ile dikkat çekmektedir. Bu tür betimlemeler, sanatçıların teknik becerilerini, gözlem gücü ve doğayı yorumlama kapasitelerini

ortaya koymaktadır. Hayvan figürlerinin bu denli hareketli, canlı ve gerçekçi biçimlerde işlenmesi, Türk sanatçılarının sanatsal ifade kabiliyetlerinin yüksek düzeyde olduğunu kanıtlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır (Oral, 2018, Diyarbakirli, 1972).

Mitoloji, Türk sanatında sıklıkla başvuru ve ilham kaynağı olarak değerlendirilen önemli araştırma alanlarından biridir. Mitolojik hikayelerde yer alan hayvan unsurları ve kahramanlar, tarihsel süreç içerisinde Türk sanatında derin izler bırakmış; sanatın farklı alanlarında görsel ve simgesel biçimlerde ifade alanı bulmuştur. Doğa olayları ve doğal varlıklar etrafında şekillenen Türk mitolojisi, toplumun inanç sistemini besleyen doğa kültlerine dayanmaktadır. Bu çerçevede su, dağ, ağaç, kurt, at ve geyik gibi varlıklar, fiziksel ve kutsal anlamlar yüklenen öğeler olarak ön plana çıkmıştır. Bu varlıklara atfedilen mitolojik hikâyeler, dönemin insanların yaşam gerçekliğini anlamlandırma biçimlerinin merkezinde yer almıştır.

Örneğin, mitolojik değer taşıyan su unsuru, yaşamsal kaynak olarak, birçok efsaneye zemin hazırlayan kutsal bir varlık olarak görülmüştür. İslamiyet öncesi Türk inanç sisteminde, bahar aylarında yağın yağmurun kısırlık sorununa çare olacağına dair inanç, suyun kutsallığını ve doğurganlıkla ilişkilendirilişini açıkça ortaya koymaktadır. Bu inanç biçimi, suyun fiziksel özelliklerinin ötesinde manevi bir boyut kazandığını göstermektedir. Türkler, kutsal kabul ettikleri varlıklara sembolik anlamlar yükleyerek soyutlama yoluna gitmişlerdir. Bu soyutlamaların temelinde ise inanç sistemleri ve doğaya duyulan derin saygı yatmaktadır. Orta Asya kökenli Türk toplulukları, bereket ve uğur getirdiğine inanılan hayvanları kutsal kabul ederken; hastalık, ölüm ve uğursuzluk getirdiğine inandıkları hayvanlardan ise sakınmışlardır. Hayvanları bu şekilde iyilik ve kötülük ekseninde kategorize eden Türkler, inanç dünyalarının bir yansıması olarak birçok hayvanı mitolojik sembollere dönüştürmüş ve bu sembolleri sanatsal üretimlerinde sıkça kullanmışlardır (Temizer & Ayyıldız, 2022).

Türk sanatında Hayvan Üslubu ve mitoloji, sanat eserlerine derinlik ve anlam katmıştır. Türk sanatının geçmişten gelen köklü zenginlikleri, günümüzde de sanatçıların ilham kaynağı olmaya devam etmektedir. Türk sanatında hayvan motifleri uzun bir geçmişe sahiptir. Türk kültürü ve tarihinde önemli yere sahip olan hayvanlar, sanatçılar tarafından genellikle sembolik anlamları üzerinden sanata yansıtılmıştır. Hayvan Üslubu, Türk sanatında başta minyatür sanatı olmak üzere birçok farklı sanat dalında kendini göstermiştir. Hayvan motifleri Türk sanatında genellikle doğanın ve yaşamın bir parçası olarak kullanılmıştır. Özellikle Türk İslam sanatında hayvan figürleri, desenlerde ve süslemelerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da yaşayan çeşitli hayvan türleri de Türk sanatının özel alanlarında sembolik anlamlar taşıyan çeşitli tekniklerde desen olarak önemli bir yer tutmaktadır. Bu desenleri Türk halı ve kilimlerinde görmek mümkündür. Hayvanlar, Türk sanatında genellikle bir sembol olarak

kullanılmıştır. Kuş figürleri hürriyeti ve özgürlüğü, aslan figürleri gücü ve cesareti temsil etmektedir. Hayvan Üslubu'nun Türk sanatına yansımaları, sanatçıların hayvanları detaylı bir şekilde tasvir etmeleri stilize bir anlayışla gerçekleşmiştir. Hayvan motifleri genellikle stilize edilerek kullanılmış ve sanat eserlerine farklı bir anlam katmıştır. Türk sanatında Hayvan Üslubu'nun sanata yansımaları, doğanın ve yaşamın bir parçası olarak kabul edilen hayvanların sembolik anlamları üzerinden yapılmıştır. Heykel sanatında ise geleneksel Türk motiflerine bağlı olarak “Hayvan Üslubu” ve hayvansal mitolojik figürler birçok önemli eserde farklı biçimlerde estetik ve felsefi anlatım olarak kullanılmıştır.

Mitoloji Sanat İlişkisi

Mitoloji ve sanat, tarih boyunca sanat eserlerinin yaratılmasında ve anlamlandırılmasında büyük etkiye sahip olmuştur. Mitoloji, tanrıların ve kahramanların hikâyelerini anlatan eski zamanlardan kalan anlatılardır. Sanat ise insan duygularını ve düşüncelerini ifade etmek için kullanılan yaratıcı bir süreçtir. Bu iki kavram bir araya geldiğinde, mitolojinin sanata ilham verdiği ve sanat eserlerinin mitolojik hikâyelerden beslendiği görülmektedir. Sanat eserlerinde mitolojiyle ilgili hikâyelerin işlenmesi, izleyiciye derin bir anlam ve anlayış sunmaktadır. Mitoloji, sanatçıların hayal güçlerini besleyen, onlara ilham veren sanatsal yaratım alanı olmuştur.

Mitoloji ile sanat arasında doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin ilk boyutu, heykellerin, mağara resimlerinin, mezar yapılarının, anıtların ve tapınak süslemelerinin doğru bir biçimde anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için mitolojik bilgiye duyulan gereksinimle ilgilidir. Söz konusu durumda mitoloji, sanat eserinin anlamlandırılması ve çözümlemesinde işlevsel bir araç konumundadır. İkinci boyut ise, mitolojik unsurların edebî metinler ya da resim, heykel ve mimari gibi sanat alanlarında figür, imge ya da sembolik malzeme olarak kullanılmasıdır. Bu bağlamda mitoloji, sanat eserinin üretim sürecine doğrudan katkı sağlar. Söz konusu ilişkinin yönü değiştirildiğinde ise şu sonuca ulaşmak mümkündür: Bir sanatçının, eserini üretirken mitolojik anlatılardan esinlenmesi ne kadar doğal bir süreçse, bu eserin çözümlenmesinde de mitoloji bilgisi o denli önemli ve gereklidir (Baltacı, 2020).

Mitoloji ile sanat arasındaki ilişkiye baktığımızda, insanlığın ilkel dönemlerinden itibaren, doğa olaylarını ve açıklayamadığı durumları anlamlandırma çabasıyla başlamıştır. Bu ilişkinin izleri, insanların korkularına karşı korunma amacıyla mağara duvarlarına çizdikleri, büyüsel ve inançsal anlamlar taşıyan ilk resimlerde gözlemlenebilir. Söz konusu betimlemeler, çoğunlukla bireylerin yaşadıkları olaylardan ziyade, yaşamak istedikleri durumlara dair arzularını, düşüncelerini ve inançlarını yansıtmaktadır. Bu çerçevede, mitos kavramıyla

doğrudan veya dolaylı ilişki içerisinde olan, insanlar tarafından üretilmiş her sanat eserinde mitoloji-sanat etkileşimini görmek mümkündür. Özellikle Rönesans döneminde yeniden canlanan Antik dönem sanatına ve mitolojisine olan ilgi, sonraki yüzyıllarda da sanat üretiminde etkisini sürdürmüştür; bu etkileşim, günümüz çağdaş sanatında da varlığını korumaya devam etmektedir (Toluyağ, 2020). Türk mitolojisinin heykel sanatına etkileri bu bakımdan oldukça önemlidir. Türk mitolojisinin ve geleneksel motiflerin heykel sanatına olan etkileri, geçmişin devamı niteliğinde, çağdaş Türk heykel sanatında geniş bir alan bulmuştur. Bu araştırmada, Türk heykel sanatı içerisinde mitoloji ve geleneksel desenler ile sanatlarına yön veren örnek sanatçıların seçilmiş çalışmalarına yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çağdaş Türk Heykel Sanatında Türk Mitolojisinin izleri

Atlı Atatürk Anıtı, Zonguldak

At, Türkler tarafından ehlileştirilmiş ve bu sebeple Türkler, ata binen ilk insanlar olarak kabul edilmiştir. At, en eski çağlardan itibaren Türklerin siyasi, dini, ekonomik ve sosyal yaşamlarında hayati bir rol oynamıştır. Dayanıklılığı, hızı, uzun mesafeleri kısa sürede kat edebilme yeteneği ve savaşlardaki stratejik önemiyle at, Türklerin gelenek ve folklorunda önemli bir sembol haline gelmiştir. Özellikle Orta Asya'dan başlayarak, at, Türk kültüründe bir ulaşım aracı ve savaşlardaki başarıların simgesi, toplumsal statünün göstergesi ve dini inançlarının da bir parçası olmuştur. Atın, Türk mitolojisinde efsanevi kahramanlarla özdeşleştirilmesi, Türklerin bu hayvana verdikleri değeri pekiştiren bir unsurdur. Ayrıca, atın kültürel anlamı ile göçebe yaşam tarzıyla da sıkı bir ilişkisi vardır. Türklerin göçebe toplum yapısı, atın taşıdığı pratik değerlerle uyumlu bir şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda, at Türk mitolojisinde kahramanlık, özgürlük ve savaşçılık gibi temalarla derin bir şekilde ilişkilendirilmiştir (Durmuş, 2021).

Ali Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu tarafından yapılan Zonguldak Atlı Atatürk Anıtı, Türk heykel sanatı tarihinde anıtsal heykel çalışmalarından biridir. Atlı heykel anıt yapım geleneği, Batı ve Doğu kültürlerinde kahramanlık, liderlik ve güç sembolü olarak sıkça kullanılmıştır. Bu bağlamda, Atatürk'ün at üzerinde zafer kazanmış bir komutan olarak temsil edilmesi, tarihsel ve sanatsal açıdan anlamlı bir seçimi yansıtmaktadır.

Bu anıt Türk kültür ve sanatında yer alan atlı heykel örneklerinden biridir. Anıt, kaide ve heykel olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Atatürk, şahlanmış bir at üzerinde, mareşal üniforması ve peleriniyle dimdik oturur şekilde betimlenmiştir. Sol eliyle dizginleri tutarken, sağ eli pantolonunun cep hizasındadır. Bu duruş ve giysi detayları, onun zafer kazanmış bir kumandan kimliğini yansıtmaktadır (Kıvanç, 2003).

Ali Hadi Bara, sanatını soyut ve figüratif soyutlama anlayışlarıyla şekillendiren çağdaş Türk heykel sanatçısı olarak, özellikle geometrik formları kullanarak modern heykel sanatına katkıda bulunmuştur. 1950 yılından sonra geometrik nitelikli heykellere yönelmesi, onun sanatındaki yenilikçi yaklaşımını ve çağdaş estetik anlayışını ortaya koymaktadır. Bara, heykellerinde plastik dokuyu ve formları deforme ederek, geleneksel figüratif anlayışlardan

uzaklaşmış ve sanatını daha soyut bir düzleme taşımıştır. Işığın yüzeyde dağılmasını engelleyerek, heykellerinde statik olmayan bir hareket duygusu yaratmayı amaçlamış, böylece izleyiciye heykellerin sürekli değişen ve evrilen bir yapısı olduğunu hissettirmiştir.

Sanatçının eserlerinde, formun ve dokunun estetik anlamda dikkatle ele alınması, onun sanatsal görüşünde bireysel ve toplumsal dinamizmi yansıtan bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir. Bara'nın heykelleri, izleyiciyi görsel, duygusal ve zihinsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Geometrik formları ve deforme edilmiş yüzeyleriyle, sanatçı hareketi ve zamanın akışını heykel diliyle betimlemeyi başarmıştır. Bu yönüyle Bara, modern sanatın izlediği yolun öncülerinden biri olarak, geleneksel heykel anlayışına meydan okumuş ve çağdaş sanata olan katkısını derinleştirmiştir (Hano, 2015).

Şekil 1

Ali Hadi Bara, (Zühtü Müridoğlu), Atlı Atatürk Anıtı, Zonguldak, 1946,

(Bara, Müridoğlu)

Hüseyin Anka Özkan, Anıtkabir Aslanlı Yol.

Aslan, Türk sanatında ve mitolojisinde gücün, cesaretin sembolü olarak Türk sanatında ve mimarisinde önemli hayvansal figürlerindendir. Göktürk kitabelerinden Selçuklu mimarisine kadar uzanan süreçte, aslanlar genellikle hükümdarlık ve koruyuculuk simgeleri olarak kullanılmıştır. Anıtkabir'deki aslan heykelleri de bu yönü ile Özkan'ın yorumunda güçlü ama sakin bir şekilde yere uzanmış, huzur ve saygıyı ifade etmektedir. Aslana verilen bu roller, Türk milletinin liderine ait derin sevgi ve güven temaları üzerinedir.

Anıtkabir'de yer alan aslan heykelleri, heykeltıraş Hüseyin Anka Özkan tarafından tasarlanmış ve yapılmıştır. Bu heykeller, ziyaretçileri Atatürk'ün manevi huzuruna hazırlamak amacıyla, anıtkabir yürüyüş yolunun iki yanına yerleştirilmiş şekilde dizayn edilmiştir. Yol boyunca oturmuş pozisyonda yer alan toplamda 24 aslan heykeli bulunmaktadır. Bu heykeller

24 Oğuz boyunu temsil etmektedir. Atatürk'ün Türk ve Anadolu tarihine verdiği büyük önemin bir yansıması olarak, bu heykellerin yapımında Anadolu uygarlıklarından, özellikle Hitit sanat üslubundan esinlenilmiştir. Aslan figürleri, bu bağlamda kuvveti ve sükûneti simgeleyerek Türk milletinin tarihî köklerine ve kültürel mirasına duyulan saygıyı da ifade etmektedir. Aslan heykelleri Anıtkabir'in estetik ve kültürel anlamını derinleştirerek, ziyaretçilere geçmişle şimdi arasında bağlantı kurduurmaktadır.

Heykeller plastik değerleri açısından değerlendirildiğinde, Özkan'ın heykellerindeki yalın anlayışı dikkat çekmektedir. Aslanların gövdelerindeki geometrik yalınlık, Türk sanatında sıklıkla görülen stilize biçim anlayışına bir gönderme niteliğindedir. Heykellerdeki keskin hatlar, heykellerin blok halindeki duruşu, Selçuklu döneminin taş işçiliğinin inceliğinden izler taşımaktadır. Bu, gelenekselin estetik anlayışı ile modern sadeliğinin birleşimidir.

Şekil 2

Hüseyin Anka Özkan, Anıtkabir, Aslanlı yol,1953

(Özkan)

Ali Teoman Germaner ve Zümrüdü Anka Kuşu: Mitolojik ve kültürel bağlamda Türk heykel sanatı.

Ali Teoman Germaner, Türk heykel sanatının öncü isimlerinden biri olarak, eserlerinde mitolojik ve kültürel unsurları ustalıkla harmanlamış bir sanatçıdır. Sanatçının en dikkat çekici eserlerinden biri olan Zümrüdü Anka Kuşu, Türk mitolojisinin derin izlerini taşıırken heykel sanatının plastik unsurlarını özgün şekilde yansıtmaktadır. Zümrüdü Anka Kuşu, Türk kültüründe yeniden doğuş, diriliş ve umut simgesi olarak bilinen, mitolojik figürden esinlenerek yapılmıştır. Germaner, bu eserinde, mitolojik hikâyeyi temsil etmiştir. Türk heykel sanatının estetik unsurlarını, kültürel perspektif doğrultusunda işleyerek evrensel, sanatsal anlatı oluşturmuştur. Eserde kullanılan formlar, detaylar ve kompozisyon, Türk heykel geleneğiyle çağdaş sanat anlayışının birleşimidir. Germaner'in heykelinde, Zümrüdü Anka Kuşu' nun görkemli duruşu, kanatlarının estetik düzeni ve mitolojik hikâyenin derin anlamı, izleyiciyi hem görsel hem de düşünsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu eser ile sanatçı Türk sanatının

köklerinden beslenirken, modern plastik unsurların uygulanışıyla yenilikçi bir bakış açısı sunmuştur. Germaner, Türk kültür mirasını sanatsal bir ifade ile yeniden yorumlayarak, “Zümrüdü Anka Kuşu” aracılığıyla kültürel kimlik ve estetik anlayışın en güçlü temsillerinden birini yaratmıştır.

Şekil 3

Ali Teoman Germaner, Zümrüd-ü Anka Serisinden, Bronz,2000

(Germaner)

Mehmet Aksoy, Şahmeran Heykeli: Mitolojik bir figürün modern yorumu.

Türk heykel sanatının önemli temsilcilerinden olan Mehmet Aksoy, eserlerinde Anadolu kültürünün derin izlerini modern heykel sanatının estetik değerleriyle birleştiren heykel sanatçısıdır. Aksoy’un, Türk mitolojisinin öne çıkan figürlerinden Şahmeran’ı konu alan mermer heykelleri, bu yaklaşımın en etkileyici örneklerindendir.

Anadolu mitolojisinin güçlü figürlerinden olan Şahmeran, bilgi, bilgelik ve koruyuculuk gibi kavramlarla özdeşleşmiştir. Yarı insan, yarı yılan formundaki bu mitolojik varlık, Anadolu halk hikâyelerinde güven ve sadakatin sembolü olarak yer alır. Şahmeran efsanesi, özellikle Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere Anadolu’nun birçok yöresinde çeşitli biçimlerde yaşatılmıştır. En yaygın anlatıya göre Şahmeran, yerin yedi kat altında yaşar; bilgeliği, iyi niyeti ve şifacılığı ile tanınır. Bu yönüyle Anadolu halkı arasında hem mistik bir figür koruyucu bir ruh olarak benimsenmiştir (İşbilir, & Sönmeztürk, vd. 2023).

Mehmet Aksoy, mitolojik figürü modern heykel sanatına taşıyarak geçmişin hikâyelerini yaşatmış, estetik yönü ile yeni bir anlatı oluşturmayı başarmıştır. Aksoy, mermerin zarif ve dayanıklı yapısını ustalıkla kullanarak figüratif ve soyut bir estetik yaratmıştır. Heykelin detaylarında, yılan formunun akıcı hareketi ile insan figürünün statik ve dingin duruşu bir araya getirilmiş; bu kontrast, izleyicide, mitolojik ve sanatsal derinlik hissi uyandırmıştır.

Formların akışı, yüzeylerdeki doku çalışmaları ve heykelin hacimsel dengesi, Şahmeran'ın yüce ve insana yakın bir varlık olduğu fikrini yansıtır. Aksoy'un eserinde, heykelin plastik unsurları olan denge, ritim, ışık gölge etkisi ve dokusal farklılıklar, figüre fiziksel ve duygusal bir anlam kazandırmıştır. Aksoy, Anadolu kültürünü heykel sanatının anlatım dili olarak kullanmış, yerel ve evrensel değerleri bir araya getirmiştir. Şahmeran, bu bağlamda Türk heykel sanatının köklerini modern sanat anlayışı içerisinde temsil etmektedir. Aksoy'un, mermer gibi geleneksel bir malzeme ile mitolojik bir figürü yorumlaması, eserin zamansız bir sanat yapıtı olarak değer kazanmasını sağlamıştır. Şahmeran eseri, sanatçının, Anadolu mitolojisini çağdaş sanatın estetik anlayışı ile yeniden yorumlama yeteneğinin güçlü bir ifadesidir. (Şekil 4). Sanatçı heykelleri aracılığı ile estetik ifade biçimleri sunarak, Anadolu'nun mitolojik zenginliğini modern sanatın diliyle aktarmıştır. Aksoy'un Türk mitolojisinden esinlenerek yapmış olduğu çalışmaları, Türk heykel sanatında mitoloji ve modernliğin buluştuğu önemli bir köprü niteliğindedir.

Sanatçının Şahmeran figüründeki başın üzerindeki hare, bütün dünyayı ve evrenin ilişkisini sembolize etme amacı taşımaktadır. Selçuklu ve Osmanlı minyatürlerinde kutsallığı ve ruhaniliği simgeleyen bu hareyi Aksoy, metal bir plaka üzerine işleyerek heykelinde ışığı da kullanmayı başarmıştır. Plakanın üzerine açtığı delikler sayesinde, figürün doğaüstü bir varlık olduğu mitini güçlendirirken, heykeline mistik bir hava katmıştır. Bu yönüyle Aksoy, tarihi ve mitolojik temaları, modern heykel sanatın estetik unsurlarıyla harmanlayarak, derin anlamlar taşıyan eserler yaratmıştır (Yılmaz & Yayan, 2022).

Şekil 4

Mehmet Aksoy, Büyük Şahmeran, 2008

(Aksoy)

Rahmi Aksungur, Peri.

Heykel sanatının önemli isimlerinden Rahmi Aksungur, heykel sanatının plastik olanaklarını ustalıkla kullanarak insana ait duygusal değerleri kütlelere yansıtmıştır. Sanatçı, özgün üslubuyla kütlelere biçim kazandırırken, heykelleri mekan, çevre ve ölçek temelli kurgulamıştır. Heykellerinde plastik unsurlara büyük önem vermektedir. Konunun perspektifi ise gündelik nesneleri, canlı varlıkları ve mitolojik öğelerden ilham almıştır. (Şekil 5). Aksungur, son dönemlerde sıklıkla kullanılan özgün ve değişken ızgara yapıları sayesinde heykellerinde biçimlendirilmiş, eserin bulunduğu yer heykelin bir parçası haline gelmiştir. Tasarımlarında, heykellerin fiziksel ve duygusal ömürlerini karşılayacak malzeme parçaları seçilmiştir. Sanatçının, mekâna özgü veya kamusal alanda sergilenen birçok eseri bulunmaktadır. Aksungur' un heykelleri, mekân ve izleyicileriyle kurdukları iletişim oldukça güçlüdür. Kütle ve ölçek ilişkisi, sanatçının tasarımlarını yönlendiren temel unsurlar arasındadır.

Sanatçının, bazen otururken bazense ayakta betimlenen insan ve mitos karışımı figürlerle oluşturduğu eserleri dikkat çekicidir. Örneğin, “Büyük Soruşturucu” adlı yapıtı bu bağlamda önemli bir örnektir. Bu heykelde, insan ve kuş unsurlarının bir araya getirilmesiyle hibrid figür ortaya konulmuştur (Uzun, 20199).

Şekil 5

Rahmi Aksungur, Peri, Çınar, 2006

(Aksungur)

Ayla Turan, Masumiyetin Heykeltıraşı.

Sanatçı Ayla Turan, gündelik hayattaki sıradan nesneleri ve figürleri sanatında ele alırken, izleyiciyi yalnızca gördükleriyle sınırlı kalmamaya ve derin bir anlam okumaya davet etmektedir. Bu kapsamda Turan, görsel ve düşünsel bir deneyim sunmayı amaçlamaktadır. Ayla Turan'ın eleştirel yaklaşımı, dinamik bir ifade biçimiyle öne çıkmaktadır. Turan, hareketin bu metaforik ifadesiyle zaman ve mekan arasındaki insanları sorgularken, bireyleri toplu ve bireysel olaylarla yüzleşmeye çağırmaktadır. Sanatçının formlarında çocuksu figürlerin naif, izleyiciye özlemleri bir hisyat sunumu, bu figürlerin sergilendiği pürüzsüzlük, onun evrensel bir saflığı temsil edildiğini hissettirmektedir. Çocukluğun bu evrensel boyutu, bireysel geçmişin sınırlarını aşarak toplumun ortak hafızasına dokunmaktadır.

Marcus Graf'ın küratörlüğünü üstlendiği sergide, 34 sanatçı, heykeltıraş Ayla Turan'ın çağdaş formda tasarladığı Şahmeran'ı kendi tarzlarıyla yorumlamışlardır. Ayla Turan'ın çağdaş sanatın estetik anlayışı ile tasarladığı Şahmeran heykeli, Bu projede, 34 farklı sanatçının Şahmeran figürünü kendi tarzlarıyla yorumlaması, çok katmanlı sanatsal diyalog oluşturmuştur. Her heykelin sanatçısı, Turan'ın çağdaş yorumuyla yarattığı bu evrensel mitolojik formülü, kendi estetik anlayışıyla bütünleştirir. Bu çeşitlilik, mitolojik figürlerin zamansızlığı ve kültüründe yeni anlamlarla Ayla Turan'ın eserleri, sanatsal ifadenin toplumsal eleştirisiyle bulunduğu bir alan sunmuştur. Turan'ın Şahmeran yorumu, gelenek ve modernite arasında bir köprü kurarak, kültürel değerlerin evrimsel bir süreci nasıl yeniden şekillendiğinin ifadesidir. (Şekil 6).

Graf'ın ifadeleri ile mitler, kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılar olarak, toplumların kolektif bilinci ve hafızasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yönüyle mitoloji ile sanat arasında güçlü bir bağ kurmak mümkündür. Sanat, bireysel ifade biçimi olmanın ötesine geçerek, toplumsal, kültürel ve politik bağlamlarla da etkileşim içerisinde. Sanatçılar, üretimlerinde bu kolektif hafızadan beslenerek, bireysel deneyimlerini ve toplumsal gerçeklikleri yansıtır. Dolayısıyla, mitlerin taşıdığı simgesel ve kültürel anlamlar, sanat eserlerinde yeniden yorumlanarak izleyiciyle farklı düzlemlerde buluşur (Graf, 2022).

Şekil 6

Ayla Turan, Uyuyan Güzel, Polyester, Akrilik, 2022

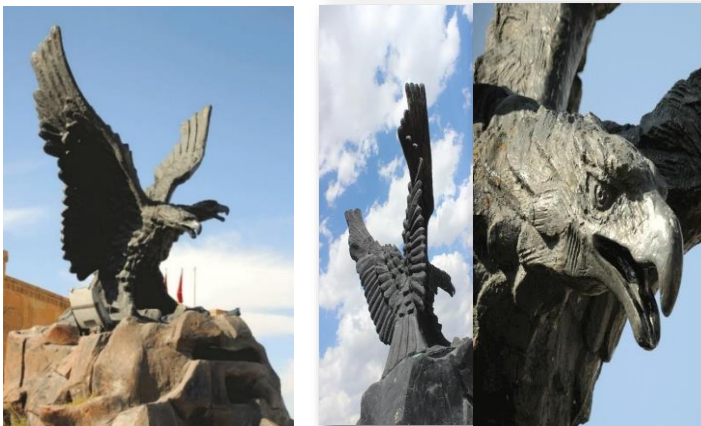
(Turan)

Mustafa Bulat, Çift Başlı Kartal.

Akademisyen ve heykeltıraş kimliği ile Mustafa Bulat, estetik biçimler oluşturmayı amaçlayan heykel sanatında, eserlerini, teknik, malzeme, estetik anlayışlar ve mesaj içeriği bakımından başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Sanatçı, gerek form gerekse heykelin parçaları ile çevre-heykel ilişkisi açısından çağdaş bir anlayışı benimsemiştir. Çağdaş heykel anlayışının temel ilkelerini benimseyen Bulat, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği çok sayıda kişisel ve karma sergi, katıldığı sempozyumlar ve gerçekleştirdiği heykel projeleriyle Türk heykel sanatı alanında başarılı akademisyen heykeltıraştır. Modern heykel yaklaşımının plastik değerleri ile çalışmaları dikkat çekmektedir. Sanatçı çalışmalarında Anadolu kültürü üzerine derin bağlılığı ile eserlerini üretmektedir.

Şekil 7

Mustafa Bulat, Serap Bulat, Recep Özer, Gönül Özer, Çift Başlı Kartal Atatürk Üniversitesi, 1995

(Bulat)

Türk mitolojisinin derin sembollerinden olan çift başlı kartal, sanatçının estetik ve kültürel anlayışıyla yeniden hayat bulmuştur. Sanatçı, mitolojik unsurları heykel sanatının bir parçası haline getirerek, kültürel değerlere çağdaş bir yorum getirmiştir. Çift başlı kartal, Türk mitolojisinde bilgelik, güç, koruyuculuk ve bütünlüğün simgesi olarak önemli bir yere sahiptir. Bu eser, geçmiş ile günümüz arasında bağ kurarak, Anadolu topraklarının zengin mirasını geleceğe taşıma misyonunu üstlenmiştir.

Atatürk Üniversitesi giriş kapısında yer alan çift başlı kartal heykeli, sanat eseri olarak kültür, bilgi ve bilgelik sembolüdür. Mustafa Bulat, Serap Bulat, Recep Özer, Gönül Özer'in imzalarını taşımaktadır. (Şekil 7). Heykel, Anadolu'nun zengin mitolojik ve kültürel zenginliğini ifade etmektedir. Çift başlı kartal heykeli, heykel sanatı içerisinde türk mitolojisinin görsel ve kültürel temsiline katkı sunmaktadır.

Ümit Turgay Durgun, Zümrüdü Anka

Ümit Turgay Durgun' un sanat anlayışı, eski ve yenedünyanın izlerini bir araya getiren eklektik bir yapıya sahiptir. Antik uygarlıkların mimarisi, mitolojisi ve gündelik oluşumları ona büyük ilham kaynağı olmuştur. Heykellerindeki antik uygarlıkların estetik kodlarını, modern sanatın soyut ve cesur yorumlarıyla birleştirmektedir. Tapınaklar ve antik heykellerin yaratıcı gücü, modern bireyin bireysel mitleriyle harmanlama çabasıdır. Geleneksel heykelin statik doğasını sorgulayarak, izleyicisiyle sürekli sabit etkileşimde olan heykel çalışmaları yapmaktadır. Durgun' un sanatında, mekân ve izleyici, eser kadar önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 8

Ümit Turgay Durgun, Zümrüdü Anka, 2018

(Durgun)

Ümit Turgay Durgun' un sanatı, geçmiş ve şimdinin izlerini bir araya getiren eklektik yapıya sahiptir. Bu anlayış, sanatçının çalışmalarında içerik açısından kendini göstermektedir. Heykellerindeki antik uygarlıkların estetik kodlarını, modern sanatın soyut ve cesur yorumlarıyla birleştirmektedir. Anka kuşu, mitolojide yeniden doğuşun ve ölümsüzlüğün

evrensel sembolüdür. Antik çağlardan bu yana farklı kültürlerde farklı isimlerle var olan bu figür, kûlünden yeniden doğarak, yaşamın sonsuz hikâyesine işaret eder. Durgun' un bu mitolojik imgeyi seçmesi, antik hikâyelere bir övgü, olup modern insanın içselliğine mitsel bir yolculuktur. Bu geleneksel mitolojik anka kuşu, Durgun' un çalışmalarına mitolojik bir karakter olarak yansırken diğer yönü ile insanın sürekli kendini yenilemesi ve geçmişiyile yüzleşerek yeniden var olma çabasının bir metaforudur. Durgun' un mermerden anka kuşu heykeli, plastik ve mitolojik açıdan çok katmanlı sanatsal çalışmadır. (Şekil 8).

Serap Bulat, Düşünce Masası.

Akademisyen heykel sanatçısı olarak Serap Bulat, Anadolu'nun zengin kültürel mirasını, modern sanatın plastik değerleriyle harmanlayan, özgün sanat anlayışına sahiptir. Çalışmalarında Anadolu'nun mimari ve kültürel yapılarından ilham alarak, Anadolu'nun kadim hikâyelerini heykellerine taşımıştır. Sanatçı, kültürel kozmolojiyi eserlerine temel alarak, geçmişin izlerini çağdaş sanatın estetik anlayışı ile yeniden yorumlamaktadır. Sanatçının heykelleri, Türk değerlerine ait geometrik desenler ve çiçek motifleriyle detaylı heykel anlayışını yansıtmaktadır. Geleneksel motiflerle modern formları birleştirerek, bugünün sanatsal değerleriyle buluşturmuştur. (Şekil 9). Heykellerinde kullanılan her bir öge, Anadolu'nun çok katmanlı kültürel yapısını muhafaza eder özelliğindedir. Sanatçının disiplinler arası yaklaşımı, geleneksel ile modern arasındaki dengeyi kurarken, heykellerine derinlik ve anlam kazandırmıştır. Bulat, sanatıyla geçmişi yaşatmayı, modern sanatın olanaklarıyla kalıcı olarak kendi uslubunda çalışmalarını sürdürmektedir.

Şekil 9

Serap Bulat, Düşünce Masası-Mermer Yontu, 25 0x250x80 Cm,2014

(Bulat)

İlhan Kaya, Hayat Ağacı.

Sanatçılık, bireyin sezgisel dünyası ile somut gerçeklik arasında kurulan bir köprüdür. Kaya'nın sanatsal tavrı, bu köprüyü, değişmeceli nesnelerin yaratıcı kullanımı ve derin anlam katmanları ile kurmaktadır. Kaya'nın sanatında değişmeceli nesneler, bireyin sezgisel düzleminden seçilerek, özgürlük ve varoluşun özü üzerine düşünsel yolculuğun kapısını aralamaktadır. Bu tavır, sanatçının bireysel deneyimlerinden ürettiği eserlerin, evrensel anlamları taşıyan değişmeceli bir dil haline gelmesini sağlamıştır.

Kaya'nın tanımlamasında yer alan “gerçeklerin aynası olan tüm metafor tipleri” ifadesi, sanatçının eserlerinde bireyin yaşamsal deneyimlerinden arta kalan izleri eserleştirme amacını ortaya koyar. Bu izler, bireysel bir hikâyenin yansıması olarak kalmayıp, sanat nesnesinin taşıdığı anlam katmanlarıyla evrensel bir anlatıya dönüşür. Sanatçı, nesneleri bireysel sezgilerle seçerek, bu nesnelerin çok boyutlu anlam düzlemlerinde metaforik bir dil oluşturmuştur. Özellikle Türk ve İslam mitolojisinde köklü yeri olan “hayat ağacı” motifi, Kaya'nın sanatında metaforik nesne olarak karşımıza çıkmaktadır. (Şekil 10). Hayat ağacı, ölümsüzlük, iyilik, güzellik ve yücelik gibi kavramlarla yüklü bir sembol olmasının ötesine taşınarak, Kaya'nın sanat nesnelerine bir dönüşüm süreci ile kazandırdığı yeni anlamlarla da dikkat çeker.

Şekil 10

İlhan Kaya, ‘Hayat Ağacı’, Mermer, 70x120x275 Cm,2020

(Kaya)

Sanatçı, Türk sanatında yer alan motifleri, geleneksel anlam dünyasının sınırlarının ardına taşımıştır. Hayat ağacını şekillendirirken onu yeni bir kavramsal çerçeveye oturtmuştur. Yeniden yaratma süreci, sanat nesnesinin sınırlarını genişleterek kültürel bir arka plan, bireysel bir ifade aralığı sunmuştur. Kaya'nın sanatsal tavrında çarpıcı olan bir diğer unsur, metaforik nesnelerin sanat nesnesi dışındaki anlamlarını koruyarak yeni bir form kazanmalarındır. Bu şekilde, sanatçı eserlerine geçmişten gelen geleneksel öğeleri, modern bireyin duyumsamalarını bir araya getiren bir doku eklemektedir. Hayat ağacının geleneksel ve manevi anlamları,

Kaya'nın sanatında, yaşamsal döngüyü ve insanın özgürlük arayışını temsil eden bir simgeye dönüşmüştür. Bu simge, bireyin içsel yolculuğuna ışık tutmaktadır. Kaya, bireysel sezgilerden beslenen, metaforik nesnelerle şekillenen ve geleneksel ile modern dünyalar arasında bir denge kuran yaratıcı bir yaklaşım ile heykellerine yeni şeyler söyletmektedir. Sanatçının metaforları, bireyin yaşam deneyimlerinin özüne dokunurken, evrensel bir dil oluşturarak sanat nesnelerini zamansız bir anlatının parçaları haline getirmektedir.

Muhammet Hanifi Zengin, Mitolojik Figürler, Buz Heykel Çalışmaları

Zengin, sanatsal üretiminin merkezine içinde bulunduğu kültürel çevreyi koymuştur. Çalışmalarında kültürel çevre ilham kaynağıdır. Geçmişin nesneleri ve hikâyeleri üzerinden sanatsal ifadesine evrensel bir dil arayışı içerisindedir. Sanatçının çalışmaları, biçimsel ve kavramsal olarak oldukça derinliktir. Zengin, sanat pratiğine kültürel belleği ve kolektif hafızayı alarak sezgisel ve değişmeceli anlatımlar oluşturmaktadır. Bu yaklaşımı sayesinde, geleneksel unsurları çağdaş sanatla buluşturarak çok katmanlı bir okuma imkânı sunmaktadır. Sanatçının üretim sürecinde özellikle mitolojik figürler, geçmişin izlerini taşıyan güçlü semboller olarak ön plana çıkmaktadır. Heykel sanatı aracılığıyla mitolojik anlatıları yeniden kurgulayan Zengin, geçmişten beslenen bir sanatı geleceğe taşıma misyonu üstlenmektedir. Sanatçı için mitoloji, geçmiş anlatıların tekrarı değildir; şimdiki zamanda modern bireyin varoluşsal sorgulamalarına da cevap arayan ifade biçimidir.

Atatürk Üniversitesi Atabuz Müzesi'nde düzenlenen "Mitoloji" temalı heykel sergisinde yer alan "Şahmeran" ve "Zümrüdü Anka" heykelleri, sanatçının mitolojik unsurlara yaklaşımını yansıtan önemli eserler arasında yer almaktadır. (Şekil 11). Zengin'in heykellerinde malzeme seçimi, kavramsal yön, biçim ve içerik iç içedir. Geçmişin üzerine kurulu sanat anlayışında, modern formlar ile çağdaş tekniklerin sentezlendiği bu çalışmalar, izleyiciyi görsel, düşünsel ve döngüsel bir yolculuğa çıkarır. Sanatçı çalışmaları ile mitolojik anlatıların evrensel boyutunu yerel kültürle buluşturarak, kültürlerarası bir diyalog zemini oluşturmuştur.

Şekil 11

Muhammet Hanifi Zengin, ‘‘Zümrüdü Anka’’, Buz, 150x150x300 Cm, ‘‘Şahmaran’’, Buz, 130x80x2500 Cm, 2023

(Zengin)

Çağdaş Türk heykel sanatında, mitolojik figürlerin betimlenmesi, genellikle geleneksel anlatıların köklü, çağdaş yorumlarıyla birleştirilmiştir. Mitolojik figürler, gelenekten devam eden bir yolculukta, sanatçılar tarafından yeniden yorumlanarak farklı anlam katmanları kazanmıştır. Ata Buz Eserler Müzesi’ndeki çalışmalar, bu geçişin etkileyici bir örneğidir. Türk mitolojisinin derin sembollerini geçici ve çağdaş bir malzemeyle birleştiren eserler, geçmişle bugünü birleştiren sanatın gücünü gözler önüne sermektedir. Geleneksel Türk desenleri ve hayvansal mitolojik figürler, heykel sanatında estetik ve düşünsel derinlik yaratmaktadır.

Mitolojik Hayvanların Buz Malzeme İle Yorumlanması Atabuz Müzesi: Sergi Örneği

Sanat ve mitoloji, insanlık tarihinin derinliklerinden bugünün modern sanat anlayışına kadar önemini koruyan iki temel öge olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışma da, Türk mitolojisinde yer alan hayvansal figürlerin, buz malzeme kullanılarak yeniden yorumlanmasına odaklanılmıştır. Atabuz Müzesinde mitolojik hayvanların ve geleneksel desenlerin buz malzeme ile yorumlanması Atabuz Müzesi: Sergi Örneği ile sergilenen çalışmalar, Geleneksel Türk sanatının modern sanat teknikleriyle buluştuğu yenilikçi bir yaklaşımı temsil etmektedir. Sergilenen eserler, sanatsal yorum ve bilimsel bir araştırmanın sonucudur. Mitolojik hayvan figürleri ve geleneksel motifler, önce geleneksel tekniklerle çizilmiş, daha sonra buz içerisinde dondurularak heykel sanatı formuna dönüştürülmüştür. Bu yenilikçi sanat projesi, mitolojinin ve sanatın bir araya gelmesini sağlamış, geleneksel ve modern çizgiler arasında bir köprü oluşturarak sanatın sınırsız potansiyelini ortaya koymuştur. Atabuz Müzesi’nde yapılan sergi, özgün yaklaşım ile gelenekten kopmadan geleceğe dokunan sanat anlayışının izlerini taşımaktadır.

Sanat ve bilim, yarattığı inovatif projelerle işbirliğini içerisinde. Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından desteklenen ve yüksek lisans tez çalışması bu işbirliği desteklemiştir. “Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri”, sanatsal bir yaklaşımla mitolojik temalara yeni bir boyut kazandırmayı amaçlamıştır. Tez çalışması projesinde, Atabuz Müzesi sergisi, Türk mitolojisinin derinliklerinden gelen hayvansal figürleri geleneksel çizim teknikleriyle yeniden yorumlanmasını ve buz malzeme üzerine aktarılmasını merkezine almıştır. Bu yenilikçi yaklaşım, geleneksel sanat formlarının modern tekniklerle birleştirilerek zamansız bir görsel deneyim sunmasını hedeflemiştir. Geleneksel sanat yöntemleriyle tasarlanmış öncelikle, Türk mitolojisinde önemli yer tutan hayvan figürlerinin mitolojik ve sanatsal anlamları derinlemesine incelenmiştir. Bu figürler, geleneksel tekniklerle çizilerek birer taslak haline getirilmiştir. Çizimlerde geleneksel Türk desenlerinden esinlenilmiş ve tezhip sanatıyla bu taslaklar zenginleştirilmiştir. Tasarımlar, buz kütlelerine aktararak, sanatsal bir donma süreciyle katmanlanmıştır. Her bir çizim, buz kütlesi içinde hapsedilerek, bu figürlere çarpıcı bir estetik kazandırılmış ve bu çizimler sürecini bozmadan kalıcı hale getirmiştir. Her bir eser, mitolojik hikâyesi ve sanatsal ön sezgi ile sergi ziyaretçilerine aktarılmıştır. Buzun şeffaflığı ve soğuk dokusu mitolojik hikâyelerin mistik atmosferini desteklemiştir. Bu projede buz, bir malzeme ve anlatım aracı olarak kullanılmış, soğuğun ve şeffaflığın mistik etkisiyle eserlerin mitolojik çağrışımlarını kuvvetlendirmiştir. Buzun geçici yapısı, sanatın anısallığını vurgulayarak, mitolojik hikâyelerin zamana meydan okuyan özelliğini izleyicilere hatırlatmıştır.

Türk Kültüründe ve Mitolojisinde Hayat Ağacı

Hayat Ağacı, adını mitolojik inançlardan alır ve bu adın kaynağı, özellikle Anadolu masalları ve destanlarında sıkça rastlanan hayat/can suyu motifine dayanmaktadır. Mitolojik anlatılarda, hayat ağacının kutsal bir işlevi olduğuna dair pek çok farklı inanç bulunmaktadır. Bu inançların kökeninde, Altay efsanelerinde yer alan bir anlatı öne çıkmaktadır. Söz konusu efsaneye göre, Dünya Dağı’nın zirvesine kadar yükselen göğün 12. katında, kutsal bir Kayın ağacı yer alır. Bu ağacın altındaki kutsal bir çukurda bulunan hayat suyu, birçok farklı işleviyle tanımlanmıştır. Hayat suyu, çeşitli efsanelere göre, ölüleri ya da hastaları iyileştirme gücüne sahipken, bazı masallarda ise ihtiyaçları gençleştirdiği anlatılmaktadır. Bu yönüyle hayat ağacı, hem ölümle hem de yaşamın yenilenmesiyle ilişkilendirilir. Hayat ağacının sembolizmi, fiziksel varlığının ötesinde, yaşamın sürekliliğini, yenilenmesini ve doğanın döngüsünü temsil eden bir mitolojik figür olarak karşımıza çıkar. Bu ağacın, insanların yaşam gücünü simgelemesi, kültürel bağlamda insanların doğa ile olan derin ilişkisini yansıtmaktadır.

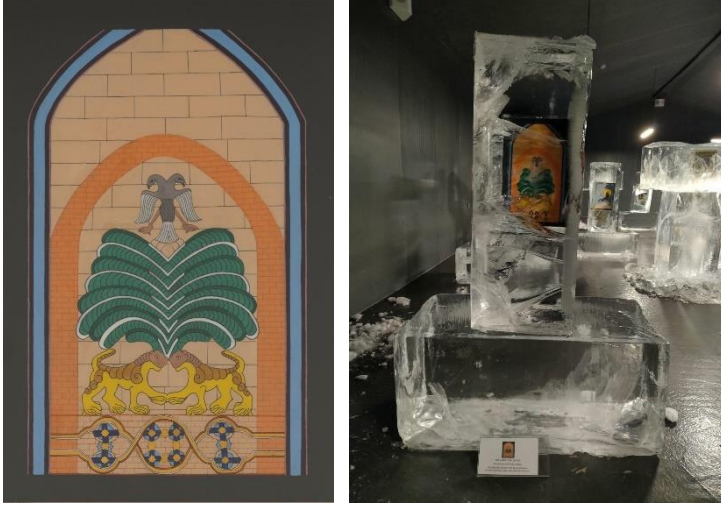
Dolayısıyla hayat ağacı, mitolojik öğelerin yanı sıra, kültürel bir sembol olarak da büyük bir anlam taşır ve halk inançlarında yaşam ile ölüm arasındaki sınırları aşan bir gücü simgeler (Sayılır, 2021).

Türk kültüründe ve mitolojisinde “Hayat Ağacı” önemli bir sembol olarak öne çıkmaktadır. Hayat Ağacı, yaşamın devamlılığını, evrenin düzenini ve insanın doğayla olan bağlantısını temsil etmektedir. Kökleri toprağın derinliklerine uzanan, gövdesi yeryüzünde yükselen ve dalları gökyüzüne erişen bu kutsal ağaç, geçmiş, bugün ve geleceği bir araya getiren simgedir. Evrenin merkezini simgeleyen önemli unsurlardan biri olan ağaç, dünya mitolojilerinde “kozmik ağaç” ya da “hayat ağacı” gibi imgelerle karşımıza çıkar. Varlığın sembollerinden biri olarak kabul edilen ağacın; gövdesi, dalları, yaprakları ve toprağın derinliklerine uzanan kökleri, en az kendisi kadar anlamlıdır. Ağaç kavramı, evrensel mitolojilerde ile birlikte Türk toplumunda ve mitolojisinde de kutsal kabul edilmiştir. Ağaçlarda ilahi bir ruhun bulunduğu inanılması, insan ile ağaç arasındaki bağı derinleştirmiştir (Duydu, & Boydaş, 2020).

Bu bağlamda, Hayat Ağacı, bir desen olarak tasarlanmış ve buz içerisine aktarılmıştır. Buzun şeffaflığı ve geçici doğası, Hayat Ağacı’nın sonsuzluk ve kalıcılık temalarıyla etkileyici bir tezat oluşturmuştur. Eser, yaşamın döngüsellliğini ve doğal dünyanın kırılğan dengesini vurgularken, doğanın insan üzerindeki manevi etkisini de yüceltmektedir. Hayat Ağacı motifinin buz içerisine hapsedilmesi, görsel ve sembolik olarak güçlü bir mesaj taşır. Buzun soğuk ve kristalize yapısı, Hayat Ağacı’nın kutsallığını ve zamansızlığını pekiştirmiştir. Bu sanatsal yorum, Türk mitolojisinin derin anlamlarını modern bir malzeme ile yeniden keşfederek, izleyicilere ve duygusal deneyim sunmaktadır. Hayat Ağacı, bu formuyla kalıcılığı ve değişimin kaçınılmazlığını aynı anda hissettiren bir sanatsal yorum olarak Atabuz Müzesi’nde yerini almıştır. Bu yenilikçi sanat projesi, mitolojinin ve sanatın bir araya gelmesini sağlamış geleneksel ve modern çizgiler arasında bir köprü oluşturmuştur. Atabuz Müzesi’ndeki bu çalışma, özgün yaklaşımıyla, gelenekten kopmadan geleceğe dokunan sanat anlayışının izlerini taşımaktadır (Şekil 12).

Şekil 12

Muhammet Zeki Zengin, Türk Kültüründe ve Mitolojisinde Hayat Ağacı, 2024

(Zengin)

Türk Mitolojisinin ve Kültürünün Derinliklerinden Gelen “Şahmaran”

Şahmeran, yarı insan yarı yılan bir figür olup, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Farsçada “yılanların şahı” anlamına gelen bu yaratık, Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde, yaşadığına inanılan bir figürdür. Şahmeran, yerin yedi kat altında yaşayan iyi niyetli yılanların kraliçesi olarak tasvir edilir. Efsaneleri, halk inanışlarında etkili olmuş ve şifa dağıtıcı, koruyucu bir figür olarak kabul edilmiştir. Kadın figürü, Orta Asya halk inanışlarıyla çelişmeden, İslami anlayışı yansıtmadan günümüze kadar ulaşmıştır. Şahmeran, geleneksel halk sanatlarında ve çağdaş sanatlarda sıkça yer bulmuştur. Şahmeran, bereket ve nazara karşı koruma simgesi olarak halk arasında yaygınlaşmıştır (Duydu & Tekin, 2022).

Şahmaran bilgelik, şifa ve koruyuculuk temalarının en güçlü sembollerinden biridir. Yılanların kraliçesi olarak bilinen Şahmaran, hikâyelerinde insanlık ve doğa arasındaki derin bağı temsil etmektedir. Korkulan ve saygı duyulan bu mitolojik figür, sanat ve edebiyatta önemli ilham kaynağıdır. Bu eser kapsamında Şahmaran, geleneksel çizim teknikleriyle tasarlanmış ve buz içerisine dondurulmuştur. Buzun şeffaflığı ve soğuk yapısı, Şahmaran’ın bilgelikliğini ve efsanevi karakterinin zamansızlığını vurgulamaktadır. Donma süreci, kalıcılık ile geçiciliğin arasındaki ilişkiyi sanatsal bir boyutta ele alarak, Şahmaran’ın hikâyesinin bozulmadan günümüze ulaşan anlamını güçlendirmiştir. Bu yaklaşım, mitolojik figürün, sanat nesnesi olarak sürekliliğini temsil etmektedir. Efsanelerinin derinliği, buzun kristalize yapısıyla birleşerek izleyiciye modern ve etkileyici bir deneyim sunmaktadır.

Bir sanat yapıtının anlamlandırılması ve yorumlanması, içinde barındırdığı kodların, çeşitli etkenlerle oluşturduğu çağrışımları ve bu çağrışımlar arasındaki ilişkilerden doğan

bütünsel düşünce ve imgeleri kavrayabilmek için sabır ve özenli bir çaba gerektirir. Sanat eserini anlamak, ona dair haz duymaya başlamakla başlayan, dikkatli ve özel bir çaba sürecidir. (Eliri, 2013). Şahmaran'ın sanatsal bir figür olarak bu formda işlenmesi, geleneksel Türk sanatının gücünü modern yaklaşımlarla birleştirerek kültürel mirasın canlı tutulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu yenilikçi sanat projesi, mitolojinin ve sanatın bir araya gelmesini sağlamakla kalmayıp, geleneksel ve modern çizgiler arasında bir köprü oluşturarak sanatın sınırsız potansiyelini sorgulamaktadır. (Şekil 13).

Şekil 13

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Şahmaran, 2024

(Zengin)

Türk Mitolojisinde Kaplan Figürü

Kaplan güç ve kudreti temsil eden bir hayvandır. Türk kültür ve sanatı içerisinde hükümdarlar aslan dışında kaplanı da tahtlarında simge olarak kullanmıştır. Türklerde Alpilik özelliğinin açıklamasının nedeni temel astroloji olarak gösterilmektedir. Orta Asya'da yapılan kazılarda kaplanın olduğunu görüyoruz (Çoruhlu, 2002). Kaplan gücün, cesaretin ve doğanın vahşi dengelerinin simgesi olarak öne çıkmaktadır. Kaplan, fiziksel kuvvetiyle özgürlüğü temsil eden karakteriyle Türk kültüründe önemli bir yer tutar. Bu güçlü figür, bu çalışmada geleneksel desen anlayışıyla önce çizim olarak tasarlanmış, ardından buz malzeme içerisinde dondurulmuş ve farklı bir sanat anlayışıyla heykel formuna dönüştürülmüştür. Kaplan figürünün buz içerisine aktarılması, görsel ve sembolik olarak güçlü bir anlam taşımaktadır. Heykel formuna dönüştürülen bu çalışma, Türk mitolojisindeki kaplanın gücünü ve ihtişamını modern sanat formuyla izleyiciye sunmaktadır. Donmuş bir formda sergilenen kaplan, kalıcılık ve korunma temasını ön plana çıkarırken, doğanın ve mitolojinin derin anlamlarını yeniden yorumlamaktadır. Heykelin detaylarında kullanılan geleneksel desenler, geçmişin kültürel

mirasını modern bir anlayışla geleceğe taşımakta ve Türk sanatının gücünü evrensel bir dilde ifade etmektedir.

Kaplan figürünün buz içerisinde heykelleştirilmesi, geleneksel ve modern sanatın bir araya geldiği özgün ve sanatsal ifade olarak Atabuz Müzesi'nde yerini almıştır. (Şekil 14).

Şekil 14

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Kaplan, 2024

(Zengin)

Kurt Figürünün Türk Tarihinde Yeri ve Sanatsal Yorumu

Kurt Türk mitolojisinde ve destanlarında en önemli simgesel olarak önemli bir yere sahiptir. Türkler, kurttan türediklerini ve zor durumlarda vakit yardımlarına gelen, yol gösterici kutsal bir hayvan olarak belirtirler. Oğuz Kağan Destanı'nda, Orhun Kitabelerinde, Dede Korkut hikâyelerinde, Bozkurt Destanı'nda kurtların özellikleri, gücü, avantajı ve Türklerin dişi bir kurttan türedikleri anlatılmaktadır. Göktürklerin bayrağında da ataları olarak kabul edilen kurt vardır (Tanpolat, 2016). Türk mitolojisinde kurt figürü, kutsallık, liderlik ve rehberlik sembolleriyle öne çıkmaktadır. Kurt, Türk destanlarında ve efsanelerinde halkın koruyucusu, yol göstericisi ve güç kaynağı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Ergenekon Destanı'ndan Göktürkler'in kurt motiflerine kadar uzanan bu derin sembolizm, Türk milletinin doğayla ve kendi kökenleriyle bağını temsil etmektedir. Kurt, bağımsızlığın ve özgürlüğün simgesi olarak da görülmektedir.

Atabuz Müzesi'ndeki sergide kurt figürü, geleneksel çizim anlayışıyla tasarlanmış ve buz içerisine aktarılmıştır. Buzun kristalize ve soğuk yapısı, kurt figürünün zamansızlığını, mitolojik derinliğini ve hikâyelerinin modern çağda da süregelen etkisini vurgulamaktadır. Bu çalışma ile, kurt figürünün fiziksel gücü ve manevi rehberlik özelliğini sanatsal bir şekilde yansıtılmış buz içerisinde sergilenmiştir. Bu yaklaşımla, kurt deseni Türk kültürünün ve

mitolojik geçmişinin bir temsilcisi olarak serginin öne çıkan çalışmalarından biri olmuştur. Geleneksel çizimlerden ilham alınarak hazırlanan çalışma, Türk mitolojisinin sembollerini güncel sanat anlayışıyla birleştirilmiştir. Çalışma ile tarihsel saygı duruşunda bulunularak sanatsal bir inovasyon örneği sunulmuştur. (Şekil 15).

Şekil 15

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Kurt, 2024

(Zengin)

Çiftbaşı Kartal ve Selçuklu Yıldızı: Birlik ve Gücün Sanatsal Yorumu

Çiftbaşı Kartal, Türk İslam sanatında ve özellikle Selçuklu kültüründe güç, egemenlik ve koruyuculuk sembolü olarak ön plana çıkan önemli bir motiftir. İki başıyla hem doğuyu hem batıyı gözeten bu kartal figürü, maddi ve manevi dünyayı kapsayan bir denge ve bütünlük simgesidir. Özellikle Göktürk ve Uygur devletlerinde kartal ve diğer yırtıcı kuşlar hükümdar ya da beylerin sembolüdür. Güneşi, gücü ve kudreti simgelemesi yönü ilede koruyucu ruhun ve adaletin simgesidir. Kartalın hükümdarlık, güç ve kuvvetle ilgili simgesel, sanatsal veya inanış sistemleri içerisinde bir sembol anlatım dili olarak, tek başlı veya çift başlı olmak üzere çeşitli biçimlerde tek başına veya karşılıklı iki kuş olarak da görülmektedir (İlden, 2012).

Atabuz Müzesi'ndeki sergide Çiftbaşı Kartal ve Selçuklu Yıldızı, geleneksel çizim yöntemleriyle tasarlanmış ve buz malzeme içerisine aktarılmıştır. Bu iki figür, birlikte sergilendiğinde, Türk-İslam medeniyetinin görkemli mirasını ve sanatsal estetiğini çağdaş bir yorumla izleyiciye sunmaktadır. Çiftbaşı Kartal'ın buz içerisinde desen olarak sanatsal ifadede kullanılması, gücün ve koruyuculuğun kalıcılığını vurgularken, Selçuklu Yıldızı'nın kusursuz geometrik formu ile birleşerek, izleyiciye evrenin dengesi ve birlik mesajını aktarmaktadır. (Şekil 15,16).

Şekil 16

Muhammet Zeki Zengin, *Çiftbaşlı Kartal ve Selçuklu yıldızı*, 2024

(Zengin)

Kartal figürü, Türk kültüründe koruyucu ruh olarak kabul görmüş ve bu nedenle tarih boyunca siyasi ve askerî sembolizmde önemli bir yer edinmiştir. Kartal motifi, özellikle savaş aletleri, devlet armaları ve hükümdarlık sembollerinde sıkça kullanılmıştır. Koruyucu güce sahip olduğuna inanılan bu tür hayvan figürlerinin, devleti muhafaza edeceği, silaha güç, askere kuvvet katacağı inancı, bu kullanım biçimlerinin temelini oluşturmuştur. Özellikle çift başlı kartal, Türk-İslam ve Orta Asya Türk devletlerinde yaygın olarak hükümdarlık sembolü olarak kullanılmış; doğu ve batıya egemenliği veya yer ile göğün birlikte temsilini simgeleyen bir figür hâline gelmiştir. Kurultaylarda hakanı ya da sultanı temsil eden kartal motifi, egemenliğin ve kozmik düzenin sembolü olarak da yorumlanmıştır. Bu figür, sadece siyasi bağlamda değil, aynı zamanda Türk mimarisinde de dekoratif ve anlam yüklü bir unsur olarak varlığını sürdürmüştür (Kalafat, 2012).

Çift başlı kartal, Türkler için en önemli mitolojik sembollerden biri olarak kabul edilmektedir. Çift başlı kartal simge olarak, gücü ve hâkimiyeti ifade ettiği için pek çok Türk devleti ve boyunda yer almıştır. Şamanist kültürlerde sanatsal uygulamalarda öne çıkan kartal motifi, şaman kıyafetlerinde de yer bulmaktadır. Özellikle Göktürk ve Uygur dönemlerinde, kartal ve diğer yırtıcı kuşlar, hükümdarların koruyucu ruhu ve adaletin sembolü olarak benimsenmiştir. Çift başlı kartal, çok sayıda devlet ve millet tarafından simge olarak kullanılmakta olup, kartalın çift başlı olarak tasvir edilmesi, gücün artırılacağı düşüncesiyle açıklanmaktadır (Sütçü, 2021).

Şekil 17

Muhammet Zeki Zengin, *Çiftbaşlı Kartal*, 2024

(Zengin)

Aslan ve Boğa Mücadelesi

Aslan, güç ve kudretin sembolü, güneşin ve aydınlığın temsilcisidir. Boğa, ayı, zıt kuvveti, düşmanı ve mağlup edilen varlığı simgelemektedir. Aslan ile boğa arasındaki mücadele sahnelerinde, aslan zaferi ve üstün geleni, boğa ise mağlubiyeti ve yenilen tarafı simgelemektedir. Stilistik ve biçimsel açıdan incelendiğinde bu tasvirlerin sembolik anlamlarla uyumlu olduğu görülmektedir. İslam sanatında bu tür mücadele sahneleri, karşıt kavramları temsil etmek amacıyla kullanılmıştır. Güneşin aya veya karanlığa, iyiliğin kötülüğe, yerli olanın düşmana üstün gelmesi gibi sembolik anlamlar bu bağlamda değerlendirilmiştir (Yıldırım, 2003).

Aslan ve boğa mücadelesi motifi, Mezopotamya'dan Anadolu'ya, Persler'den Selçuklulara kadar pek çok kültürün sanatında yer bulmuş sahnelerdir. Bu sahne özellikle güç, kudret, doğanın döngüsü ve kozmik mücadele gibi sembolik anlamlarla ilişkilendirilmiştir. Türkler bu sembolik motifi Orta Asya'dan getirdikleri hayvan üslubuyla harmanlayarak kullanmışlardır (Çoruhlu, 2011). Bu kompozisyon taş rölyeflerde, seramik panolarda, madeni eserlerde, fildişi oymalarda ve dokuma sanatlarında uygulanmıştır. Motifin çok çeşitli teknik ve malzeme üzerinde kullanılması sanatsal ve sembolik önemini artırmıştır. Bazı eserlerde sahne oldukça hareketli, dramatik ve gerçekçi biçimde işlenmişken; bazı örneklerde ise daha sade, simgesel ve stilize anlatımlara başvurulmuştur. Bu da sanatçının hem teknik becerisi hem de ait olduğu dönemin estetik anlayışıyla ilgilidir. Hayvan mücadele sahnelerindeki tasvirlerde genellikle gök unsuru ile ilişkilendirilen bir hayvan (örneğin aslan) ile yer unsuru ile ilişkilendirilen bir hayvan (örneğin boğa) arasındaki mücadele anlatılmıştır (Dalkıran, 2018).

Atabuz Müzesi'nde sergilenen aslan ve boğa mücadelesi kompozisyonu, güç, kudret ve doğaüstü dengeyi sembolize eden kadim bir anlatının sanatsal temsilidir. (Şekil 18). Türk sanatında özellikle mimari yapıların dış cephelerinde, taş rölyeflerde, seramik panolarda, madeni eserlerde, halı ve kilim dokumalarında, farklı tekniklerde işlenmiş, her defasında yeni bir anlam katmanı kazanmıştır.

Şekil 18

Muhammet Zeki Zengin, Aslan Boğa Mücadelesi, 2024

(Zengin)

Türk Mitolojisinde At ve Heykel Sanatındaki Önemi

Türk mitolojisinde at figürü, kutsallığın gücün simgesi olarak önemli bir yere sahiptir. Atlar, Türk halkının tarihsel yaşam tarzının ayrılmaz bir parçası olmuş; göçebe kültürden savaş meydanlarına, mitolojik hikâyelerden sanat eserlerine kadar geniş bir yelpazede yer almıştır. At, hızı, dayanıklılığı ve sadakatiyle gökyüzü ve yer arasında bağ kuran efsanevi bir varlık olarak betimlenmiştir. Destanlarda ve mitolojide kahramanların yoldaşı olarak yer alan at, özgürlüğün, hareketin ve zaferin sembolüdür.

Eski Türk dünyasında at, insanın ayrılmaz bir dostu olarak kabul edilmiş ve özellikle savaşlardaki rolü nedeniyle kuvvet ve kudretin simgesi haline gelmiştir. At sürüleri, zenginliğin bir ifadesi olarak değerlendirilmiştir. At ile gök arasında bir bağlantının olduğuna dair inanç, Türk mitolojisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Türklerin inançlarına göre, at Tanrı'yı görmüş ve bu sayede Tanrı tarafından kutsal bir görev için gönderilmiştir. Yakutların bir efsanesine göre, at, Tanrı tarafından kahramanlara hizmet etmek üzere yeryüzüne gönderilmiştir. Bir başka Yakut efsanesinde ise şeytan, davulunu ters çevirip üzerine oturarak değneğiyle üç delik açmış ve bu davul, üç bacaklı bir kısrğa dönüşerek sahibini doğuya götürmüştür.

Buryat efsanelerinde ise ölen şamanları yeni yurtlara taşıyan atlardan söz edilmektedir. Atlar, kahramanların savaşlarda korunmasında ve onlara yoldaşlık etmesinde büyük rol

oynamıştır. Bu atlar, yorulmaz, yenilmez ve insan gibi konuşabilen mitolojik varlıklardır. Şamanlar için at, ölüm hayvanı ve ruh taşıyıcı olarak kabul edilmiştir. Şamanlar, göğe çıkma ritüelleri sırasında, sonbaharda çayır ve hububatların koruyucusu olan tanrılara at kurban etmişlerdir. Diğer hayvanlar da göğe sunulmuş, ancak at kurban etmenin özel bir anlamı vardır. Şamanlarda, at kılının yakılması, şamanı öteki dünyaya götürecek olan hayvanı çağırma ritüelinin bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Sieroszewski'nin tespitlerine göre, şamanların göğe çıkma ritüelinde, beyaz at yelesinden yapılmış çelenkler ağaçlara asılmakta ve bu düzenek, şamanın göğe yükselmesi için hazırlanan bir sembol olarak kullanılmıştır. Ayrıca bazı Türk topluluklarında, tanrılara sunulan adakların, dünyanın eksenini oluşturan ve Demirkazık olarak bilinen Kutup yıldızına bağlandığına inanılmıştır. Çoban yıldızı, at sürülerinin koruyucusu olarak kabul edilerek, bu yıldızın atlarla özdeşleştiği düşünülmüştür (Tansu & Güvenç, 2015).

Atabuz Müzesi'nde yer alan at figürü, geleneksel Türk sanatındaki çizim anlayışından ilham alınarak tasarlanmış ve buz malzeme ile heykel formuna dönüştürülmüştür. Buzun soğuk ve şeffaf yapısı, atın hareketini ve zarafetini adeta dondurarak zamansız bir estetik yaratmaktadır. Atabuz Müzesi'nde sergilenen çalışma Türk mitolojisindeki atın sanatsal önemini kutsayan ve geçmişle geleceği bir araya getiren etkileyici bir örnek olarak öne çıkmaktadır. (Şekil 19).

Şekil 19

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde At, 2024

(Zengin)

Grifon: Türk Mitolojisinde Güç ve Koruyuculuğun Buzla Yorumlanması

Türk mitolojisinde yer alan grifon Türk sanat eserlerinde önemli bir yere sahiptir. Grifon motifi gerçeküstü hayvanlar arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Grifon, aslan benzeri bir yırtıcının gövdesine, kartal kanatlarına sahiptir; baş kısmında kıvrık gaga, göz ve kulaklar bulunur. Sembolik anlamda inançların sonucu olarak ortaya çıkan koruyuculuk ve kötü ruhları kovan, uğur getiren, müjdecisi, şifa veren ve uzun ömürle ilişkilendirilen fantastik bir hayvandır. Dünyevi ve siyasal gücü temsil eder. Dik kulakları dikkati, açık kanatları çevikliği, hızı, hakimiyet güç ve belkide bağımsızlığı, aslan özellikleri de hız ve cesareti tasvir eder. Grifon Mısır, Mezopotamya, Orta Asya ve Hellen dünyasında ilk ortaya çıktığı andan itibaren Binlerce yıl sonrasına uzanacak bir betimleme ve anlam bütünlüğüne sahiptir. Grifon tasvirleri açısından en zengin kurgan Pazırık kurganıdır. Altay dağları eteklerinde yer alan kurganı arkeolog Sergei İvanoviç Rudenko keşfetmiştir. Koruyucu olarak grifon; Kartalın ve aslanın özellikleri taşıyan grifonun koruyucu ve kollayıcı güce sahiptir. Hükümdarları, insanları, ölüleri ve kurganları korumakla görevli olan grifonlar, savaşa gidenlerin koruyucusuluğunu temsil eder. İki güçlü ve savaşçı hayvan olan kartal ve aslanın özelliklerini taşıyan grifon, gücü bulabildiğine dair koruma altında pekiştirir (Oktay, 2006).

Türk mitolojisinde grifon, fiziksel gücün, manevi koruyuculuğun sembolü olarak öne çıkar. Aslanın kuvveti ve kartalın görkemi ile birleşen grifon, doğaüstü güçleriyle mitolojik hikâyelerde önemli bir yer tutmaktadır. Türk sanatında ve mitolojisinde grifon, düşmanlara karşı koruma sağlayan, bilgelik ve egemenliği simgeleyen bir figürdür. Atabuz Müzesi'nde sergilenen grifon çalışması, geleneksel motiflerle tasarlanmış ve buz malzeme ile heykel formuna dönüştürülmüştür. Heykelin detaylarında kullanılan geleneksel Türk desenleri, grifon'un tarihsel ve kültürel köklerini modern bir sanat formülünde yeniden yorumlamaktadır. Grifon'un buz içerisinde desen olarak sunulması, mitolojik figürün zamansızlığını ve gücünü vurgularken, sanatseverlere derin estetik deneyim sunmaktadır. Buz malzemenin donmuş yapısı, grifonun koruyuculuk rolünü pekiştirmekte ve mitolojik hikâyelerle günümüz arasında bir köprü oluşturmaktadır. Bu çalışma mitolojik hikâyelerin gücünü ve Türk sanatının yenilikçi yaklaşımlarını keşfetme fırsatı sunmaktadır. (Şekil 20).

Şekil 20

Muhammet Zeki Zengin, *Türk Mitolojisinde Grifon*, 2024

(Zengin)

Türk Mitolojisinde Ejder ve Lale

Türk ve İslam sanat eserlerinde önemli bir yere sahip ejder efsanevi hayvanlar arasındadır. Ejder tasvirleri Türk sanatı içerisinde yılan gibi pullu gövdeli yılan şeklinde, ayaklı ve ayaksız olarak, kanatlı ve kanatsız şekilde işlenmiştir (Birol & Derman, 2012).

Ejderha tüm dünyada Çin mitolojisine ait bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Türk mitolojisine de Çin tarihinden geldiği tahmin edilmektedir. Türkler için ejderhanın anlamı refah, güç ve kudret sembolüdür. Yer ejderi yerden yükselerek göğe yükselir ve yağmuru yağdırarak bolluk ve bereket getirir. Bu sebeplerden dolayı Türkler tarafından benimsenmiştir. Büyük olasılıkla Türkler, ejderha figürünü ve ona dair tüm tasarımları Çinlilerden almışlardır. Ancak, Türk mitolojisi ve sanatında ejderha önemli bir yer tutmuştur. Türkler, ejderhaya yılbegin, jilbegen, celbegen gibi adlar vermiştir. Genellikle bereket, refah, güç ve kuvvet simgesi olarak kabul edilen ejderha, vücudu balık pullarıyla kaplı, ayakları timsah ayağına benzeyen, kanatlı, kuyruklu ve boynuzlu olarak tasvir edilmiştir. Bu yaratık, yılanın uzun yaşam süresi sonucu dönüşüm geçiren bir varlık olarak görülür. Bir başka inanca göre ise ejderha, yılanla vahşi mandanın ya da ceylanın çiftleşmesinden doğmuştur. Ejderha, başlangıçta kötülüğün sembolü olarak kabul edilse de, efsane ve masallarda yer alan mücadele motiflerinde genellikle Uzak Doğu kültürlerinde önemli rol oynamıştır. Ancak, Ön Asya kültürleriyle etkileşime girildiğinde ejderha, kötülüğün simgesi olarak anlam kazanmıştır (Tansu & Güvenç, 2015).

Türk mitolojisinde yaratılışla ilişkilendirilen bir varlık olan ejderha, vücudu balık pullarıyla kaplı, ayakları timsah ayağına benzeyen, kanatlı, kuyruklu ve boynuzlu olarak tasvir edilir. Ejderha, yılanın uzun yaşam süresi sonucu dönüşüm geçiren bir varlık olarak kabul

edilmiştir. Ejderhanın ağaç ve bitki ile ilişkilendirilmesi, onun su kültürüyle bağlantısını gösterir ve bu da kaostan kozmosun doğuşunu simgeler. Ayrıca, kuyruğunu ısırarak halka oluşturan yılan, su gibi sonsuzluk simgesi haline gelmiştir (Bayat, 2012).

Lale ise zarafet, güzellik ve mistik bir anlam taşıyan bir doğa motifi olarak Türk kültüründe derin bir yere sahiptir. Ejder'in kaotik gücü ile lalenin simgelediği düzen ve zarafetin birleşimi, Türk sanatında denge ve ahenk kavramlarının bir yansıması olarak ortaya çıkar. Bu güçlü mitolojik ve estetik birliktelik, Atabuz Müzesi'nde geleneksel çizim anlayışıyla tasarlanmış ve buz malzeme ile yeniden yorumlanmıştır. (Şekil 21). Bu çalışma, ejder figürünün güçlü kıvrımları ve lale motifinin zarif detaylarının birleşimiyle, buzun şeffaf ve donmuş yapısında eşsiz bir estetik sunmaktadır. Ejder'in gücü ve lalenin inceliği, doğanın tahrip edici ve yenileyici yanlarını yansıtarak izleyiciye derin düşünsel ifade de bulunmaktadır. Buzun kristalize yapısı, bu iki zıt unsuru bir araya getirerek hikâyeyi zamanın ötesine taşımaktadır. Buz içerisinde donmuş ejder ve lale figürü, kalıcılık ve kırılganlık arasındaki ilişkiyi simgeler. Bu sanatsal yorum, geçmiş ve geleceği bir araya getiren bir köprü niteliği taşımakta ve Türk mitolojisinin zamansız anlamlarını modern zamanların sanat anlayışı ile izleyicilere aktarmaktadır. Buz malzeme, mitolojik figürlerin görsel etkisini artırmakta, onların kültürel devamlılığını ve derinliğini vurgulamaktadır.

Şekil 21

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Ejder ve Lale, 2024

(Zengin)

Türk Mitolojisinde Aslan Figürü

Türk sanatında aslan figürü, özellikle Budizm ile birlikte ön plana çıkmış olsa da, Altaylar'da Pazırık Kurganı'nda bulunan eserlerde aslan ve grifon tasvirlerine rastlanması, bu hayvanın Türkler tarafından daha erken dönemlerde tanındığını göstermektedir. Aslan, savaş, zafer, iyiliğin kötülüğü yenmesi, kuvvet ve kudretin simgesi haline gelmiş, postu ve yelesi ise

yiğitlik sembolü olarak kullanılmıştır. Türk sanatında kanatlı aslan tasvirleri, gökle ilişkilendirilen bir unsur olarak, İslamiyet'ten önceki Türk sanatının etkisinde gelişmiş ve İslamiyet sonrası dönemde de benzer bir biçimde yer bulmuştur. Aslan motifi, birçok mitolojide güç, kuvvet, koruyuculuk ya da tahtın sembolü olarak kullanılmıştır (Cengiz, 2016).

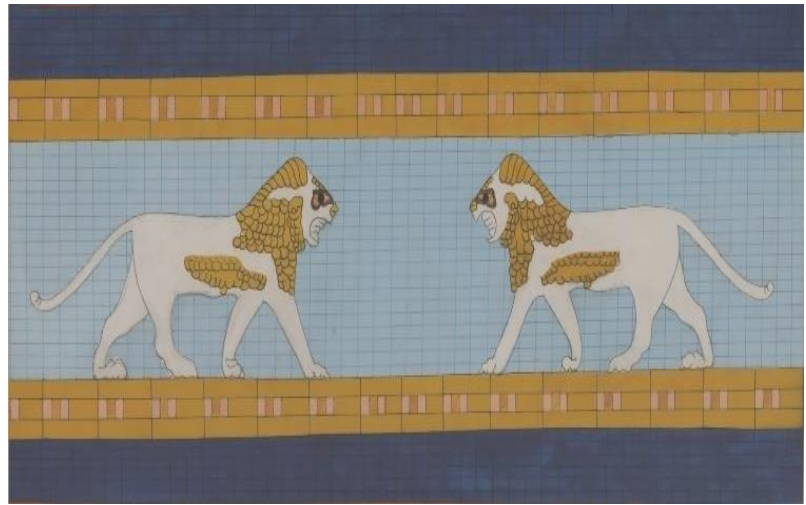
Aslan, sembolik anlamlarıyla geçmişte ve günümüzde, dünyanın pek çok toplumunda olduğu gibi Türkler tarafından da kullanılmıştır. Güç, kuvvet, ihtişam, yiğitlik, cesaret, asalet ve hâkimiyet gibi simgesel anlamlar taşıyan aslana, Türk tarihi boyunca çeşitli şekillerde yer verilmiştir. Türk tarihinin en erken dönemlerinden itibaren, aslan figürü pek çok Türk devletinde paraların üzerinde, bayraklarda, hükümdar tahtlarında, mimari yapılarda ve sözlü, yazılı birçok edebi eserde kendine yer bulmuştur (Öztürk, 2019).

Mitolojik anlatılarda sıkça karşılaşılan aslan figürü, Türk halkının doğaya ve kahramanlık değerlerine olan bağlılığını yansıtan bir semboldür. Atabuz Müzesi'nde yer alan aslan figürü, geleneksel Türk sanatında sıkça görülen desen anlayışından ilham alınarak tasarlanmış ve buz malzeme ile heykel formuna dönüştürülmüştür. (Şekil 22). Buz içerisindeki aslan deseni, sanatsal bir yorum olarak geçmişin kültürel mirasını günümüze taşımaktadır. Buz içerisinde aslan deseni, aslanın zamana meydan okuyan gücünü ve mitolojik köklerini yansıtmakta olup, Türk sanatının yaratıcı ve yenilikçi potansiyelini desteklemektedir.

Atabuz Müzesi'nde sergilenen diğer mitolojik figürlerle birlikte, Türk mitolojisinin sanatsal zenginliği, düşünsel ve görsel yönü öne çıkartılmıştır. Türk mitolojisindeki aslan figürünün bu şekilde yorumlanması, geçmiş ile geleceği bir araya getirerek zamanın ötesinde sanatsal deneyim sunulmuştur.

Şekil 22

Muhammet Zeki Zengin, Türk Mitolojisinde Aslan, 2024

(Zengin)

Abuz müzesindeki çalışmalar ile buzun kristalize ve şeffaf yapısı, Türk mitolojisindeki hayvan figürlerinin anlamını, sanatsal ifade biçimleri derinleştirmiştir. Buz ile yapılan bu yaratıcı çalışmalar, mitolojik figürlerin gücü ve estetik değeri izleyiciye sergi olarak sunulmuştur. Sergi ile mitolojik hayvan figürleri ve desenleri üzerinden yenilikçi yaklaşımlar sunulurken, sanatsal araştırmalara özel bir deneyim alanı oluşturulmuştur. Buzun koruyuculuğu ile mitolojik figürlerin devamlılığı ilişkilendirilmiştir.

Bulgular

Atabuz Müzesi'nde gerçekleştirilen sergi, Türk kültürüne özgü geleneksel desenler ile hayvansal mitolojik figürlerin buz malzeme ile yeniden yorumlandığı özgün bir sergi deneyimidir. Sergi, geçmişle geleceği; gelenekle çağdaş sanatı; somutla soyutu aynı an içinde barındırarak disiplinler arası ifade alanı yaratmıştır. Buz, bu sergide bir malzeme olarak, zamanda anlamın taşıyıcısı olarak değerlendirilmiştir. Geçiciliği, saydamlığı ve doğal yapısı sayesinde buz, mitolojik figürlerin ve desenlerin, estetik, sembolik yönlerini vurgulanmıştır. Desenlerin buzun içinde sergilenmesi ile kültürel mirasın zaman içerisindeki kırılganlığını ve döngüsellliğini izleyiciye sezdirenen güçlü bir anlatım dili oluşturmuştur. Sergide yer alan eserlerde kullanılan figür ve desenler, Türk mitolojisi ve geleneksel desenler ile doğrudan ilişkilendirilmiştir.

Sergi ziyaretçileri üzerinde yapılan gözlem ve değerlendirmeler, serginin oldukça etkileyici bulunduğunu ortaya koymuştur. Özellikle genç izleyicilerin geleneksel Türk motiflerini bu denli yenilikçi bir malzeme ve sunumla görmeleri kültürel farkındalığı artırmıştır. Atabuz Müzesi'ndeki sergiyle geleneksel kültürel öğeler, tarihsel, mitolojik ve duygusal katmanlarıyla ele alınmıştır. Sergide, figür ve desen seçimleri estetik ve anlatı gücü yüksek semboller üzerinden yapılmıştır. Eserlerin zamanla eriyecek olması, kültürel mirasın nesilden nesile aktarımındaki kırılgan yapıyı metaforik olarak temsil etmiştir. Buzun koruyuculuğu ile geçmişin izlerinin zamandaki kalıcılığı ilişkilendirilmiştir.

Atabuz Müzesi'nde düzenlenen sergideki çalışmalar ile, geleneksel Türk kültürünün simgesel öğelerini çağdaş heykel sanatıyla buluşturularak önemli bir sanat deneyimi sunulmuştur. Buzun geçiciliği ile kültürün kalıcılığı arasında kurulan denge, izleyiciyi düşünmeye ve hissetmeye yönlendirmiştir. Sergi, kültürel hafızanın sanat yoluyla korunabileceğini, yenilikçi malzeme kullanımının geleneksel öğelere farklı bir soluk getirebileceğini açıkça göstermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç

Tez çalışmasında “Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri” başlığı altında kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Türk sanatı tarihsel süreçte, özellikle İslam öncesi dönemde, doğa unsurları ve mitolojik figürler sanatsal ifadenin temel öğeleri arasında yer almıştır. Geleneksel Türk desenlerine, sanatçılar tarafından estetik ve sembolik anlamlar yüklenerek farklı disiplinlerdeki sanatsal üretimleri yönlendirmiştir. Bu desenlerin, ve figürlerin heykel sanatına aktarılması, Türk heykel sanatında özgün sanat anlayışının oluşmasına katkı sağlamıştır. Özellikle tezhip, minyatür ve halı gibi geleneksel sanat dallarında sıkça yer alan bitkisel, mitolojik ve geometrik desenler, Türk heykel sanatında heykellerde özel bir alan oluşturmuştur. Hayvansal mitolojik figürler Türk sanatında derin anlam taşıyan, kültürel kimliği yansıtan unsurlar olarak heykel sanatına etki yapmıştır. Türk mitolojisindeki hayvansal semboller, genellikle güç, kahramanlık, koruma ve doğa ile iç içe geçmişlik gibi temalarla ilişkilendirilmiştir. Türk heykel sanatının geleneksel öğelerle birleşmesi, estetik ve kültürel açıdan önemlidir. Bu bağlamda, geleneksel desenler ve mitolojik figürler, heykel sanatını görsel deneyimden öteye taşıyarak, derin anlamlar ve kültürel temalarla donatarak Türk sanatını dünya sanatına özgün bir şekilde tanıtmıştır. Geleneksel Türk desenlerinin ve hayvansal mitolojik figürleri, Türk sanatının tarihsel derinliğiyle uyumlu, zengin, sembolik anlamlar taşıyan ve kültürel kimliği belirginleştiren bir sanat dili oluşturmuştur. Tez çalışmasında, “Geleneksel Türk Desenlerinin ve Hayvansal Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri” incelenmiş ve bu etkilerin somut bir örneği olarak Atatürk Üniversitesi Atabuz Müzesi’nde açılan sergide sanatsal yaklaşımla ele alınmıştır. Atatürk Üniversitesi Atabuz Müzesi’nde açılan sergi, sanatsal ifade biçimi olarak, kültürel kimliğin korunması ve tanıtılması açısından da önemli bir adım olmuştur. Sergi, geleneksel Türk motiflerinin ve hayvansal figürlerin günümüz heykel sanatındaki yeri ve anlamını araştıran sanatsal bakış açısıyla, Türk kültürünü ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmaya potansiyeline sahiptir. Gelecekte, benzer çalışmaların yapılması ve bu temaların farklı sanat disiplinlerinde daha fazla işlenmesi, Türk sanatının çağdaş sanat alanında sanatsal yerini güçlendirebilir.

Tez çalışması SYL-2024-13765 Kodlu Proje ile Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. (2008). *Büyük Şahmeran 2008*. [Heykel]. <https://mehmetaksoy.com/2000-2010-donemi/>
- Aksoy, M. (2010). Şimdi heykel zamanı. <https://mehmetaksoy.com/2000-2010-donemi/>.
- Aksungur, R. (2006). *Peri, Çınar*. [Heykel] <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/636230>
- Alp, Ö. K. (2009). *Orta Asya'dan Anadolu'ya kültürel sembollere giriş*. Ankara, Eflatun.
- Anka, Ö. H. (1944-1953). *Anıtkabir, aslanlı yol*, [Heykel]. <http://www.kultur.gov.tr>, 2018
- Baltacı, H. (2020). Türk mitolojisinin plastik sanat eserlerine yansıması. *International journal of interdisciplinary and intercultural art*, 5,10. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1418489>
- Bara, A. H. & Müridoğlu, Z. (1946). *Atlı Atatürk Anıtı, Zonguldak*. [Heykel]. <https://isteaturk.com/g/icerik/Atli-Ataturk-Aniti-Zonguldak/1522>
- Bayat, F. (2012). *Türk kültüründe kadın Şaman*. İstanbul, Ötüken,
- Birol, İ. & Derman, Ç. (2018). *Türk sanatında motifler*. İstanbul, Kubbealtı Neşriyat.
- Bozlu Art Project (2015). Ali Teoman Germaner (Aloş) / desenler, resimler, heykeller. <https://www.bozluartproject.com/sergi/ali-teoman-germaner-alos-desenler-resimler-heykeller/>
- Bulat M. (2025). *Çift başlı kartal* [Heykel]. <http://www.mustafabulat.com/eserler.php?album=41>
- Bulat, M. & Bulat, S., & Özer, R., & Özer, G., (1995). *Çift başlı kartal Atatürk Üniversitesi*. [Heykel]. <http://www.mustafabulat.com/eserler.php?album=41>
- Bulat, S. (2014). *Düşünce masası, Mermer*. [Heykel]. Sanatçı kişisel sayfası.
- Büyükcan, S. Ş. (2021). Ağaç ile mitolojik ve tarihî bağları üzerine bir değerlendirme. *Genel Türk Tarihi Araştırma Dergisi*. 3(6).
- Cengiz, A. (2016). Türk Mitolojisindeki Kozmik Aslan Figürü ve Bâkî Divan'ındaki Yansımalar. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Hun Sanatı, Türkler*, 4,81-124, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. Kabalcı Yayıncılık,
- Dalkıran, A. (2018). Çağdaş Türk resminde hayvan mücadele sahneleri. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar* i, 1(2) ISSN: 2548-0146 *Dergisi*. 19,1-3, https://www.tarihinpesinde.com/dergimiz/sayi19/M19_01.pdf
- Dilek, T. (2020). Geçmişten günümüze heykel sanatında mitolojik imgeler. *İdil*, 66, 267-282. doi: 10.7816/idil-09-66-09
- Dizel, T. & Özkaya, K. (2019). Geleneksel Türk motiflerinin bazı örneklerinin marketri (kakmacılık) tekniğiyle mobilya ve ahşap yüzeylerde uygulanması, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 261-279
- Durmuş, İ. (2021). Türk kültür çevresinde At. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(1), 1-12. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1782201>

- Duydu, M. & Boydaş, O., (2020). Türk mitolojisinde “hayat ağacı” sembolü ve bu sembolün sanata yansımalarından örnekler. *Atlas Journal*, 6(36), 1042-1050, <https://atlasjournal.net/index.php/atlas/article/download/380/372/371>
- Duydu, M. & Karabey Tekin, A. (2022). Türk mitolojisinde hayvan sembolizmi ve geleneksel “şahmeran” figürünün sanata yansımaları”. *İdil*, 96, 1208–1217. doi: 10.7816/idil-11-96-06
- Düzataroğlu, V. (1997). Anadolu Selçuklu devri çini desenlerinin günümüz yer ve duvar karosuna yansması. (61303). [Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kulu Ulusal tez merkezi:
- Eliri, İ. (2013). Sanat eseri ve ona yüklenen mana sorunsalı. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(12)
- Germaner, T. A. (1970-1980). *Zümrüd-ü anka serisinden, Bronz*. [Heykel]. <https://www.unlimitedrag.com/post/insanligin-gecmisine-beden-ve-suret-kazandirdi>
- Gögebakan, Y. (2013). Türk mitolojisine ait unsurların çağdaş Türk sanatına kaynaklık etme Sorunu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(12)
- İlden, S. (2023). Türk ikonografisinde kartal motifi. mühendislik ve mesleki eğitimin sorunları, 15 (4), 42–53. <https://doi.org/10.32523/2220-685X-2012-15-4-42-53>
- İnal, M. E. (2022). Mitoloji 101: Mitoloji nedir, nasıl oluştu? https://hoghheim.com/blogs/mitoloji/mitoloji-nedir?srsId=AfmBOopzu2XAxKOazO6TI1DvgoLQfaT22IXoYZspd_iZlBe-VOMVnH0F
- İnan, A. (1976). *Eski Türk dini tarihi*, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İşbilir, S. & Sönmeztürk, G. & Savari, M. (2023). Tarsus yöresinde mitolojik figürlerden olan şahmeran’ın Mersin olgunlaşma enstitüsü çalışmalarındaki yeri. *Folklor Akademi Dergisi*, 6(2), 464 – 483, 10.55666/folklor.1264473
- Kalafat, Y. (2012). *Türk kültürlü halklarda mitler*. Ankara, Berikan Yayınları.
- Kaya, İ. (2020). *Hayat ağacı, Mermer*. [Heykel]. Sanatçı kişisel sayfası
- Kıvanç, O. (2003). *Cumhuriyet dönemi anıt heykelleri*. Ankara, Atatürk araştırma merkezi.
- Megep Modüller, (2011). *Karışık motif çizimleri*, Ankara, El Sanatları Teknolojisi.
- Mülayim, S. (1982). *Anadolu Türk mimarisinde geometrik süslemeler*. Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Oktay, J. Ö. (2006). *Türk sanatında grifon tasvirleri*. (204421). [Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kulu Ulusal tez merkezi:
- Oral, E. (2018). Hunlarda hayvan üslubu. *Social sciences studies journal*, ISSN:2587-1587, 4, 15, https://sssjournal.com/files/sssjournal/315191488_34_4-15.ID487.%20Ebru%20ORAL_1053-1058.pdf
- Önal, S. (2017). Kültür dünyasının ilk üretimleri: mitolojiler. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, s.233. www.flsfdergisi.com
- Özkeseci, İ. & Özkeçeci, Ş. B. (2027). *Türk sanatında tezhip*. İstanbul
- Özmen, A. F. (2024). Türk kültür ve sanatındaki bitki sembolizminin çağdaş Türk resim sanatındaki yansımaları. *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 683-696. DOI: <https://zenodo.org/record/13825278>
- Öztürk, Ş. (2019). Türk kültüründe aslan. *Uluslararası Türk Dünyası araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 150-171, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/708283>

- Sütçü, G. (2021). Türk ve Rus mitolojisinde hayvan mitleri, *Kare*, 150-171.
- Şimşir, Z. (1990). *Konya Selçuklu medreseleri çinilerinde kullanılan motifler*. (12285). [Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kulu Ulusal tez merkezi:
- Tansü, Y. E. & Güvenç, B. (2015). Eski Türk mitolojisinde hayvan motifleri üzerine düşünceler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 111(218), 203-218.
- Temizer, G. M. & Ayyıldız, A. (2022). Sosyolojik bir gerçeklik olarak Türk Mitolojisi ve sanata yansımaları. *Sanat ve tasarım araştırmaları dergisi*, 3(5), 111-133. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/stardergisi/issue/73721/1197924>
- Turan, A. (2022). *Uyuyan Güzel, Polyester, Akrilik*. [Heykel]. <https://www.muzayedapp.com/urun/ayla-turan-d-1973-uyuyan-guzel-polyester-uzerine-akrilik-verniki-heykel-MTixLTE2ODcwLTY0ODY5MjA=>
- Turgay, Ü. (2018). *Zümrüdü Anka*, [Heykel]. <https://www.umitdurgun.com/phoenix-vi>
- Uzun, D. (2019). Türk Heykelinde Mitolojik Yaklaşımlar, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1),144-156. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mjss/issue/42874/475554>
- Ünver, S. (1951). *Müzehip Karamemi*. İstanbul, İÜ Yayınları.
- Yıldırım, S. (2003). Aslan-boğa mücadelesi kompozisyonu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 43(2), (1-18, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66766/1044051>
- Graf, M. (2022). Şahmeranlar bağış için müzayedede. <https://artam.com/makaleler/konular-konuklar/sahmeranlar-bagis-icin-muzayedede>
- Yılmaz, E. & Şimşek, R. (2019). Tezhip ve tezhip'te kullanılan motif ve teknikler. *BEÜ SBE Dergi.*, 8(2), 621-623. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/914130>
- Yılmaz, S. & Yayan, G. H. (2022). Mehmet Aksoy'un şamanlar ve mitler dünyasında sergisindeki eserlerinin mitolojik çözümlemeleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Issn:2148-9963 Wwww.Asead.Com Asead, 9(1), 1-20
- Zengin, M.H. (2023). *Zümrüdü anka, 150x150x300, Şahmaran, 130x80x2500*, [Heykel]. 2023, Sanatçı arşivi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Muhammet Zeki ZENGİN
Doğum Yeri Ve Tarihi	
Eğitim durumu	
Lisans	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Elsanatları Tezhip Ana Sanat Dalı
Bilimsel faaliyetler	
Sanatsal faaliyetler	2025 Kocaeli-Karfest Kartepe, Kar Heykel Yapımı 2025 110. Yılı Sarıkamış Şehitleri Anma Programı Kar Heykel Çalışması 2024 109. Yılı Sarıkamış Şehitleri Anma Programı Kar Heykel Çalışması 2024 Dünya Çevre Günü Atıktan Sanata Karma Heykel Sergisi/Atatürk Üniversitesi Ata- Buz Eserler Müzesi (05 Haziran) 2024 Atatürk Üniversitesi Ata Buz Eserler Müzesi / Mitolojik Figürlerin Heykel Sanatı Üzerindeki Etkileri ve Buz Malzeme ile Yorumlanması (17 Ağustos-15 Kasım 20) 2023 Atatürk Üniversitesi Ata – Buz Müzesi -Mitoloji (Buz Heykel-Sergisi 08, 03 Şubat) 2023 Atatürk Üniversitesi Ata- Buz Müzesi- Buz Heykel Sergisi, Kültür Yolu (25 Ağustos) 2023 Atatürk Üniversitesi Ata-Buz Müzesi Koordinatörlüğü (07 Nisan) tarihinde gerçekleştirilen Çocuk ve Oyun Temalı Buz Heykel Sergisi 2023 Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi'nin Koordinatörlüğündeki ve Atatürk Üniversitesi Kuzey Doğu

	Kariyer Fuarı'nda Kudakaf'23 Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü (Kudakaf'23 Türkiye 100.Yılı Buz Heykel Sergisi) 2023 Atatürk Üniversitesi Ata-Buz Müzesi Koordinatörlüğü (25 Ağustos) Palandöken- Kültür Yolu Festivali- Buz Heykel Sergisi 2012 Erzurum Kış Sporları Festivali 2012 Atatürk Üniversitesi Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü ile Katı Tehlikeli Atık Yönetim Koordinatörlüğü tarafından düzenlenen Dünya Çevre Günü etkinlikleri 2012 Atatürk Üniversitesi Sağlık-Kültür ve Spor Daire Başkanlığı 2011-2012 Eğitim Yılı Bahar Şenlikleri Kapsamında düzenlenen “Heykel” Yarışması Etkinliği 2018 Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi(07-09 Ekim tarihleri arasında Kadem ve Demokrasi Derneği Erzurum Şubesi (Kadem) Gençlik Fuarı 2022 Erdemir'in düzenlediği Ulusal Çelik ve Yaşam Heykel Yarışması 2022 Atatürk Üniversitesi Proje Geliştirme ve Koordinasyon Ofisi yürütülen Doğadan Sofraya Bilim (30 Eylül-01 Ekim) 2022 Dakaf' 22 Doğu Anadolu Kariyer Fuarı (28 Şubat -6 Mart) Kar ve Buz Workshop Heykel Çalışması Ata Buz Müzesi
Tarih	